HoGent
faculteit Mens en Welzijn

Mijn gezin, doodgewoon anders

Verbindend werken tussen school en gezin

Permentier Rani

Bachelorproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van

Bachelor in de Orthopedagogie: Algemene Orthopedagogie

Promotor:
Vera Van Hove

Academiejaar 2016-2017
1ste zittijd

Deze bachelorproef is gemaakt door Rani Permentier, student aan de Hogeschool Gent, ter voltooiing van de bacheloropleiding Orthopedagogie. De standpunten die in deze bachelorproef zijn verwoord, zijn louter het persoonlijke standpunt van de individuele auteur en reflecteren niet noodzakelijkerwijs de mening, het officiële standpunt of het beleid van de Hogeschool Gent.

HoGent
faculteit Mens en Welzijn

Mijn gezin, doodgewoon anders

Verbindend werken tussen school en gezin

Permentier Rani

Bachelorproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van

Bachelor in de Orthopedagogie: Algemene Orthopedagogie

Promotor:
Vera Van Hove

Academiejaar 2016-2017
1ste zittijd

VOORWOORD

Het heeft mij bloed, zweet en tranen gekost om deze bachelorproef te schrijven. Hoewel ik ontzettend graag schrijf, vond ik het absoluut geen gemakkelijke opdracht. Geef mij toch maar het praktische gedeelte. Toch is het uiterst belangrijk om de nodige theorie en kennis te bezitten alvorens men optimaal kan functioneren in het werkveld, daar ben ik mij zeker van bewust. Het was een hele uitdaging, maar ik ben dan ook ontzettend trots dat ik mijn eigen bachelorproef in handen kan houden.

Allereerst zou ik graag enkele mensen willen bedanken. Mijn liefdevolle ouders, mijn geweldige vriend, mijn zus, mijn tante, mijn moeke en de ouders van mijn vriend; zij hebben mij zo ontzettend hard gesteund en zorgden er voor dat ik mijn droom om stage in het buitenland te lopen kon realiseren. Tot slot wil ik Andra Martens-Molema en Marc Martens ontzettend hard bedanken. Dit fantastische koppel leerde ik tijdens de paasvakantie kennen in Marrakech. Zij hebben heel mijn bachelorproef nagelezen, tips gegeven en alle fouten er uit gehaald. Dit toont weer maar eens aan wat voor geweldige mensen er rond lopen op aarde, ik kan hen niet genoeg bedanken voor de hulp die zij hebben geboden.

Verder wil ik Vera Van Hove, mijn promotor, ook ontzettend hard bedanken. Gedurende mijn stage en het maken van mijn bachelorproef heeft zij mij zo goed begeleid en ondersteund. Ik kon mij dan ook geen betere promotor/begeleider voorstellen! Ze toonde oprecht interesse en bij mindere momenten of problemen kon ik altijd bij haar terecht. De samenkomsten waren altijd ontzettend gezellig en ik kreeg telkens fantastische tips mee.

Tot slot wil ik ook de lokale bevolking, het personeel van mijn schooltje, de kinderen en de ouders van de kindjes van mijn stageplaats ‘Un click per un Sorriso’ heel erg bedanken voor de warmte en vriendschap die zij mij hebben gegeven. De liefde die ik kreeg van deze kinderen voelde zo fantastisch en dat zal ik voor altijd meedragen in mijn hart. De band die ik met sommigen onder hen had zal ik ook voor altijd blijven koesteren. De hele gemeenschap en cultuur hebben mij een bredere kijk op het leven gegeven en mij laten nadenken hoe kostbaar de kleine en simpele dingen des levens wel zijn.

Ik kreeg mondelinge toestemming van mijn stageplaats om foto’s en eventueel namen te gebruiken in kader van mijn bachelorproef. Ik heb hier dan ook gretig gebruik van gemaakt om jullie een beter beeld te geven over mijn stageplaats, de doelgroep waar ik stond en de resultaten van mijn praktijkgedeelte.

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding 3

2 Situering van mijn probleemstelling 5

2.1 Beginsituatie 5

2.2 Probleemstelling 5

2.3 Doel 6

3 Een snuifje cultuur 7

3.1 Een woordje uitleg over het land 7

3.1.1 Geschiedenis 7

3.1.2 Geloof 7

3.1.3 Ontwikkeling 8

3.1.4 Het leven in Boa Vista 9

3.1.5 Aquafauna 10

3.1.6 Kaapverdianen over heel de wereld 11

3.2 Mijn stageplaats 12

3.2.1 Un click per un Sorriso 12

3.2.2 Verschil met de school in de baraka 14

4 Een mix aan verschillende gezinsvormen 15

4.1.1 Definitie van een traditioneel gezin 15

4.2 Alle gezinsvormen op een rijtje 15

4.3 Verschillende gezinsvormen in Boa Vista 16

5 Verbindend werken tussen school en gezin 18

5.1.1 Een verhaal over ‘samen zijn’ 18

5.2 Wat is ouderbetrokkenheid? 19

5.2.1 Het verschil tussen ouderbetrokkenheid en -participatie 19

5.2.2 5 participatie niveaus 19

5.3 Wat is het belang van ouderbetrokkenheid? 20

5.3.1 Ouderbetrokkenheid als basis 20

5.3.2 Erkenning geven 21

5.3.3 De bijdrage van ouderbetrokkenheid 21

5.4 Hoe kunnen we de ouders betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind? 22

5.5 Ouderbetrokkenheid thuis 23

5.5.1 Hoe kunnen we ouderparticipatie stimuleren? 24

5.5.2 Hoe kunnen we de ouderbetrokkenheid thuis stimuleren? 24

5.5.3 Hoe kunnen we ouders beter bereiken? 24

5.6 Verbindend werken 25

5.6.1 Empowerment 25

5.6.2 De vier kernbegrippen van empowerment 26

5.7 Werkkader voor een krachtige samenwerking tussen ouder en school – ouderbetrokkenheid 26
5.8 Toepassing van dit werkkader 28
6 Wat kunnen wij doen als begeleider? 29
7 Het belang van een goede hechting 31
7.1 Wat is hechting? 31
7.1.1 Een blik op de geschiedenis 31
7.1.2 John Bowlby 32
7.1.3 Experiment met de baby aapjes 32
7.2 Waarom hechting zo belangrijk is 33
7.2.1 Mogelijke gevolgen bij een onveilige hechting 33
8 Ontmoetingstehuizen 35
8.1.1 Diversiteit 35
9 Mijn project 36
9.1 Het schriftjesproject 36
9.1.1 Conclusie 39
9.2 Een blik op het schoolgebeuren 39
9.2.1 Conclusie 40
9.3 Het toonmoment 41
9.3.1 Conclusie: 44
10 Besluit 45
11 Bibliografie 48
12 Bijlagen 50

1 INLEIDING

Ik herinner het mij nog alsof het gisteren was. Ik zat in mijn laatste jaar middelbaar onderwijs en besloot verder te studeren, er waren zoveel studierichtingen die mijn interesse hadden opgewekt dat ik besloot om ze allemaal te bezichtigen tijdens de opendeurdag. Zes richtingen later kwam ik aan bij de studierichting *Orthopedagogie.*" Dat is het", zei ik tegen mijn mama, "dit is wat ik later wil gaan doen!". Binnen enkele minuten stond ik aan de muur met info over buitenlandse stages en droomde ik al over een avontuur in het buitenland. Nu moet je weten dat ik zelf een zeer grote reisliefhebber ben en daarmee bedoel ik niet de luxehotels en dagenlang luieren aan een zwembad. Neen, de wereld zien, de cultuur ontdekken, back to basics!. Ik zat al luidop te dromen nog voor ik goed en wel ingeschreven was. Ik zou op buitenlandse stage gaan, hoeveel moeite het mij ook zou kosten. Ik ben een grote dromer, maar ben ook een persoon die streeft om al deze dromen werkelijkheid te laten worden. "Zorg eerst maar dat je deze studierichting wel aankan. We zien wel wat de toekomst brengt", was het nuchtere antwoord van mijn mama. Drie jaren zijn voorbij gevlogen. Ze hebben mij een hoop ervaring meegegeven en het besef dat je nooit 'te dom' bent om een hoger diploma te behalen, ook niet als je van BSO komt. In mijn derde jaar stond ik daar dan eindelijk: met mijn voetjes in Boa Vista, het was mij gelukt!

Mijn stage in Boa Vista heeft mij een rijker persoon gemaakt: de ervaring die ik daar heb opgedaan, de liefde die ik kreeg van de kinderen en de ouders, al deze zaken zijn onbetaalbaar! Uiteraard waren er moeilijke momenten waarin ik mij even eenzaam voelde en hunkerde naar de warmte en liefde van het thuisfront, maar deze wogen niet op tegen de mooie en fijne momenten die ik ginds beleefde. Hele dagen rondlopen in zomerkledij, na het werk nog gaan surfen en genieten van de zonsondergang terwijl je op je surfboard zit.Het zijn die momenten die mij sterk hielden en waarbij ik met een zucht kon zeggen "Wat is het leven toch mooi". Ik heb de kleine dingen nog meer weten te appreciëren. Ik heb geleerd dat niet alles vanzelfsprekend is. Denk maar aan een lange douche nemen, je kledij wassen in een wasmachine, de ruime keuze in onze supermarkten en altijd en overal bereikbaar zijn. In Boa Vista is er gebrek aan water, wij moesten hier dus zeer zuinig mee omspringen. Onze kledij wasten wij gedurende drie maanden met de hand, back to basics! Vaak hadden wij geen internet wat af en toe zorgde voor de nodige frustraties. Veel keuze was er niet in de winkels: fruit en groenten waren peperduur. Drie maanden en drie kilo later was ik enorm blij dat ik weer lekker en gezond kon eten en koken in eigen land. Gezonde voeding heb ik daar het meest gemist.

Ik vind het fijn dat ik op deze manier heb kunnen leven, want nu hou ik ook veel meer rekening met deze zaken. Milieu ligt mij nauw aan het hart dus ik probeer aan de hand van kleine dingetjes toch mijn steentje bij te dragen. De cultuur in Boa Vista was ook een heuse aanpassing voor mij. Ik ben een persoon die graag op tijd is, nooit zal ik ergens te laat aankomen. Onze Westerse cultuur legt zeer veel druk op ons, we moeten ons voortdurend haasten, krijgen de ene deadline na de andere, geen wonder dat er daarom zoveel stress en burn-outs ontstaan. In Kaapverdië heerst er een 'no stress' mentaliteit. Afspreken? Neen, daar doen we niet aan mee! Iedereen kwam altijd en overal te laat, tot grote ergernis van mezelf. Het hele leven is er super relaxt en 'chill' zoals ze zeggen. Volgens mij hebben ze nog nooit van het woord 'stress' gehoord!

Een onderwerp vinden voor mijn eindwerk ging eigenlijk vrij vlot. Ik wist dat ik iets wou doen rondom hechting, maar uiteraard kun je dit begrip niet objectief gaan meten. Ik vroeg informatie en tips bij de vorige studenten en kwam er zo al gauw achter dat er een gebrek aan ouderbetrokkenheid was. Ik besloot mij tijdens deze stage daarom niet alleen te richten op de kinderen, maar ook op de ouders. Ouderbetrokkenheid is een proces dat je

niet op 1,2,3 kan realiseren, maar ik kon als student wel de eerste grondlaag leggen waarop het vaste personeel en de volgende studenten kunnen verder bouwen. Bovendien zorgt ouderbetrokkenheid ook voor een betere ontwikkeling bij de kinderen en draagt dit bij tot een positievere sfeer in de klas. In mijn bachelorproef bespreek ik dan ook grondig het belang van ouderbetrokkenheid alsook hechting, aangezien dit er indirect ook veel mee te maken heeft. Ik geef uiteraard een woordje meer uitleg over ontmoetingshuizen en tot slot heb ik het over het complete project dat ik in Boa Vista heb uitgevoerd.

Als opvoeder ben ik ontzettend hard ontwikkeld. Ik bekijk de zaken niet enkel meer vanuit ons Westers referentiekader, maar heb een veel bredere kijk op de zaken. Ik denk dat dit zeker een meerwaarde kan bieden wanneer ik later in het werkveld terecht kom. Ik heb altijd al een grote interesse gehad in andere culturen en daarom vertrek ik eind dit jaar op wereldreis. Ik ben ervan overtuigd dat dit een positieve invloed zal hebben op mijn persoonlijke ontwikkeling. Mijn rugzakje wordt stilletjesaan gevuld met nieuwe ervaringen, ontmoetingen met andere mensen, ontdekken van andere culturen, het hebben van nieuwe ideeën. Al deze zaken hebben een grote invloed op wie ik zal worden als persoon en hoe ik later als opvoeder zal zijn.

2 SITUERING VAN MIJN PROBLEEMSTELLING

Vooraleer ik naar Boa Vista vertrok heb ik mij ruimschoots geïnformeerd via verschillende kanalen. Zo nam ik contact op met de vorige studenten, surfte ik uren lang op internet om informatie te vinden en zocht ik contact via Facebook met Geert Strobbe. Hij is docent aan Thomas More (de hogeschool te Mechelen). Hij begeleidt jaarlijks de studenten in Boa Vista en hielp ook bij het opbouwen van een school in de sloppenwijk. Doordat hij meermaals per jaar naar Boa Vista gaat kent hij voldoende de bevolking en haar noden. Ik had enkele onderwerpen die een meerwaarde zouden bieden tijdens mijn stage, maar mijn interesse ging het meest uit naar 'ouderbetrokkenheid'. Aangezien niet alle kinderen opgroeien in een traditioneel gezin, besloot ik het begrip ouderbetrokkenheid ruimer te beschouwen en hierbij niet enkel de ouders te betrekken, maar het hele gezin.

2.1 BEGINSITUATIE

De eerste twee weken van mijn stage in 'Un click per un Sorriso' besloot ik vooral in het schooltje te observeren. Ik kwam er al gauw achter dat vele ouders geen stap binnen zetten in het gebouw. Vaak worden de kinderen afgezet door oudere zusjes of broers, ook neven en nichten zetten de kleintjes vaak af. Er zijn ouders die hun kinderen afzetten in het schooltje maar vaak blijven zij aan de deur staan, zwaaien hun kind uit en verlaten het gebouw zo snel als ze kunnen. Gesprekken met de ouders worden er amper gevoerd, al zijn er uitzonderingen. Er zijn ouders die effectief het klasje binnenkomen, een babbeltje slaan met de vaste tia en even bij hun kind blijven zitten, maar dit zie je niet gauw. Oudercontacten of toonmomenten zijn er niet, dit vind ik zeer jammer want dergelijke contacten bieden zeer veel mogelijkheden. Zo zien de ouders wat hun kind goed kan, hoe het kind evolueert en waar er eventuele problemen liggen. Werkjes en tekeningen worden bijgehouden in een map die de ouder op het einde van het 'schooljaar' krijgt: leuk voor de ouders maar daar blijft het ook bij. Ik wou de ouders meer betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind. Daarvoor zocht ik allereerst tal van informatie op, want waarom is ouderbetrokkenheid nu zo belangrijk? Waarom zou ik werken rond dit thema en welke meerwaarde biedt dit nu eigenlijk aan mijn stageplaats? Ik kan jullie alvast vertellen dat hier meer aandacht aan geschonken zou moeten worden. De resultaten zijn veelbelovend en alle kleine stapjes hebben zeer veel invloed op de sfeer in de klas, de ontwikkeling van het kind en de reacties van de ouders. Het project dat ik uitvoerde sloot niet alleen aan bij mijn eigen interesses, maar sloot ook aan bij de behoeften van de voorziening. Sonia, de directrice van het kinderdagverblijf erkende het probleem en vond het een fantastisch idee om hierrond te werken. Haar zag ik niet zo vaak en zij spendeerde ook niet veel tijd aan mijn initiatieven, maar ze was wel op de hoogte van alle dingen die ik uitvoerde met betrekking tot het praktijkgedeelte van mijn bachelorproef. Door de taalbarrière legde Sonia het hele project ook uit aan mijn tia. Beiden hebben mijn project zeer goed gesteund. Mijn tia heeft mij in de mate van het mogelijke ook telkens geholpen. Ik weet niet of zij het 'probleem' echt erkende, maar toch ging ze akkoord met al mijn ideeën en gaf ze mij de nodige steun. Ikzelf kan met volle overtuigen meedelen dat mijn project een echte meerwaarde bood in mijn klasje.

2.2 PROBLEEMSTELLING

Op basis van bovenstaande informatie kwam ik tot mijn doelstelling:

Hoe kan ik de betrokkenheid tussen het gezin en de school bevorderen?

Concreet betekent dit dat ik samen met de vaste begeleider enkele projectjes zal begeleiden om het gezin meer te betrekken bij het hele schoolgebeuren. Mijn grootste project zijn de heen-en-weer schriftjes, welke een zeer mooie manier zijn om het gezin een beter beeld te geven over het schoolgebeuren van hun kind. In België kennen we dit al langer en wordt dit in tal van voorzieningen gebruikt. Even kijken in het schriftje en de

ouders zien meteen wat hun kind gedaan heeft, wat hun kind heeft bijgeleerd en of er al dan niet problemen zijn waar de ouders zeker van op de hoogte moeten zijn. Sonia vond dit meteen een schitterend idee en zo werd mijn schriftjesproject geboren. Ze vroeg meteen hoeveel schriftjes ik nodig had, zij wou hier namelijk zeer graag voor zorgen. Ik had echter al dertig schriftjes aangekocht in België, één voor elk kind. De schriftjes waren dus geen probleem. Buiten dit grote project besloot ik het gezin ook te betrekken aan de hand van kleinere zaken zoals een fotomuur, een muur vol tekeningen van hun kind, informele contactmomenten met de ouders en tot slot het grote hoogtepunt: de tentoonstelling.

Toen ik net aankwam op mijn stageplaats had ik nog geen idee wat ik precies allemaal zou gaan doen om het gezin meer te betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind. Mijn schriftjesproject stond vast, daarom had ik alvast voor elk kind in de klas één schriftje voorzien. Verder zou ik mij moeten aanpassen aan de mogelijkheden van mijn stageplaats. Welke materialen zou ik ter beschikking hebben? Hoe zag het dagverloop van de kinderen er uit? Aangezien ik in het begin nog zeer veel vragen had besloot ik alles rustig aan te doen en te bekijken wat mijn mogelijkheden waren. Beetje bij beetje leerde ik mijn doelgroep beter kennen, evenals de mogelijkheden. Gaandeweg werd mijn project tasbaarder.

Eén groot probleem was de taalbarriëre tussen mezelf en de kinderen en ouders. Zij spreken Creools en Portugees en dat liep niet altijd van een leien dakje. Ikzelf sprak en spreek nog steeds onvoldoende Portugees, voor het schrijven van de heen en weer schriftjes had ik dus steeds de hulp nodig van het vaste personeel. Zij hebben mij zeer goed begeleid tijdens mijn project, stonden er volledig achter en hielpen mij waar nodig. Al deze mensen hebben er voor gezorgd dat ik dit project kon realiseren.

2.3 DOEL

Het doel van mijn project is ervoor te zorgen dat het hele gezin, maar voornamelijk de ouders worden betrokken bij het schoolgebeuren van hun kind. Dit zorgt niet alleen voor een aangenamere sfeer in de klas maar ook voor een betere en meer duidelijke communicatie tussen de vaste tia en de ouders ,waardoor men een beter beeld van het kind krijgt. Ouderbetrokkenheid heeft een positieve invloed op heel wat domeinen. Ik probeer dit zo duidelijk mogelijk te schetsen in mijn bachelorproef. Alvorens ik mijn project concreet vorm kon geven ging ik op zoek naar theoretische raamwerken die mijn praktijk funderen. Ik stelde mij hierbij de volgende vragen:

1. Welke verschillende gezinsvormen vindt men op Boa Vista?
2. Wat is ouderbetrokkenheid en wat is hier het belang van?
3. Wat houdt verbindend werken in?
4. Wat doen we als begeleiders? - verschillende stijlen.
5. Het belang van een goede hechting?
6. Een woordje meer uitleg over ontmoetingstehuizen.

3 EEN SNUIFJE CULTUUR

3.1 EEN WOORDJE UITLEG OVER HET LAND

3.1.1 Geschiedenis

Ik deed gedurende drie maanden stage in Boa Vista *(dit betekent letterlijk 'mooi uitzicht')*. Boa Vista is een woestijnachtig eiland gelegen in Kaapverdië, een eilandengroep die bestaat uit tien eilanden. Officieel heet deze eilandengroep Cabo Verde. Boa Vista is het meest oostelijk gelegen en ligt daarbij het dichtste tegen het Afrikaanse vasteland. De bevolking bestaat uit een 'kleurrijke' mix van verschillende nationaliteiten, deze is zelfs nog diverser dan Brazilië. Er hebben zich hier heel wat Italianen gevestigd en ook dit is duidelijk te merken. De directrice van de school –Sonia- is Italiaanse, de bakker waar we vaak langsgingen, de supermarkt waar we onze inkopen regelmatig deden, het enige ijssalon in Sal Rei, het zijn allemaal Italianen! In Boa Vista wordt er voornamelijk Creools en Portugees gesproken. Tot 1460 was Kaapverdië onbewoond, maar daar kwam verandering in toen de Portugezen Diego Gomes en Antonio Nolas de eilanden ontdekten en ze deel van het Portugese rijk maakten. Kaapverdië was ook een zeer belangrijke locatie voor de slavenhandel. Tijdens de kolonisatie door Portugal kregen zeer veel Portugezen een relatie met vrouwelijke slaven van het Afrikaanse vasteland.
Hoewel Cabo Verde op 5 juli 1975 eindelijk van Portugal onafhankelijk werd, kent het land nog heel wat Portugese invloeden.

3.1.2 Geloof

Het merendeel van de bevolking is katholiek, er zijn dan ook heel wat kerken op het eiland te vinden. De sfeer die er bij een viering heerst, is bovendien heel wat fijner dan we hier in België gewend zijn: er wordt gezongen en mensen praten tegen elkaar tijdens de misviering. Een klein deeltje van de bevolking (ca. 7%) is protestant.

Figuur 1: Eén van de bekendste stranden in Boa Vista

3.1.3 Ontwikkeling

Boa Vista kent nog zeer veel armoede maar van hongersnood is er gelukkig weinig sprake meer. Steeds meer jongeren krijgen de kans om verder te studeren, dit doen ze voornamelijk in Praia. Mensen worden zo goed mogelijk geholpen. De armsten onder hen krijgen bijvoorbeeld gratis verzorging en medicatie in het ziekenhuis wanneer nodig. Er loopt ook een hele campagne rond 'veilig vrijen'. Vrouwen kunnen er gratis condooms krijgen, evenals de anticonceptiepil. De campagne spoort vrouwen aan veilig te vrijen om zo ongewenste zwangerschappen en SOA's te voorkomen. De ingreep die in het ziekenhuis het vaakst wordt uitgevoerd is namelijk nog steeds een abortus. Ook voor zwangere vrouwen, arm en rijk, is er voldoende opvolging en zorg. Vrouwen laten, net als hier in België, regelmatig een zwangerschapsecho uitvoeren om te zien of alles oké is met het ongeboren kindje. De moeder wordt ook voldoende geholpen wanneer de baby geboren is, men kan dit vergelijken met *Kind & gezin* bij ons. Om de zoveel tijd wordt de baby gewogen, gemeten en meten ze ook de omtrek van het hoofdje. Ouders worden ondersteund in hoe ze hun kind moeten verzorgen, welke voeding het nodig heeft en wat men bij problemen moet doen.

Wij bezochten het lokale ziekenhuis en een privéziekenhuis, die voornamelijk bedoeld is voor toeristen. Men zag een duidelijk verschil tussen beide ziekenhuizen. Het privéziekenhuis is ultra modern, misschien zelfs moderner dan bij ons, en heeft de allernieuwste apparaten om onderzoek te doen. Kleine ingrepen zijn hier al mogelijk onder lokale verdoving, momenteel zijn ze er aan bezig om ook grotere operaties mogelijk te maken. Het lokale ziekenhuis ziet er nog een stuk ouder uit en heel wat minder comfortabel. De dokters hebben allen wel universitaire studies gevolg in het buitenland (Rusland, China, Amerika, …) en weten dus zeker waar ze mee bezig zijn. Voor operaties, ziektes en groter onderzoek worden de patiënten overgebracht naar het eiland Praia. Hier zijn ze nog een hele stap verder ontwikkeld. In Boa Vista is er ook geen specifieke voorziening voor personen met een beperking maar ook dit vinden we terug in Praia. We mogen niet vergeten dat Boa Vista nog steeds een Afrikaans land is en wanneer we dit in het achterhoofd houden kunnen we zeker stellen dat ze hier al ver gevorderd zijn en heel wat kunnen realiseren!

Figuur 2: Ellenlange wegen doorheen de mooie natuur

3.1.4 Het leven in Boa Vista

Boa Vista kun je grofweg opdelen in drie niveaus: de armste onder hen leven in kleine betonnen huizen of tussen platen in de Baraka[1], je hebt gezinnen die leven in huizen buiten de stad en deze met een betere job en inkomen leven in de stad. Zij kunnen zich meer luxe veroorloven en sommigen onder hen hebben dan ook de nieuwste mobieltjes, een laptop, flat screen-tv's enz.. Door de grote luxehotels op het eiland is er ook veel werkgelegenheid. Deze jobs worden vooral uitgeoefend door de mensen die leven in de Baraka. Elke ochtend zie je massaal veel vrouwen vertrekken met de bus, diezelfde bus zet hun tegen een uur of vijf in de namiddag weer af. Zij dragen elke dag hun keurige werkoutfit, passeren daar telkens met een glimlach op hun gezicht. Van het ene uiterste: de luxehotels met zoveel keuze aan voeding, luxueuze zwembaden, bars in het zwembad, extreem veel waterverspilling, drinkwater, genietende mensen … naar het andere uiterste: hun armoedige leven in de Baraka waar ze met hun hele gezin in een piepklein huisje wonen. Ook in de Baraka zie je een groot verschil tussen de armen en de allerarmsten. Enkelen onder hen leven aan de zijkant in de baraka en zij hebben wel betonnen of stenen huizen, anderen onder hen leven tussen houten planken of ijzeren platen. Een toilet hebben ze niet, hun behoefte doen ze op één groot stuk grond. Ondanks het feit dat deze mensen zeer weinig hebben, heerst er wel altijd een zeer gezellige sfeer in het dorp, óók in de Baraka. De feestjes in de Baraka zijn dan ook de allerleukste! Onveilig is het er niet, al moet je er midden in de nacht ook niet in je eentje gaan rondlopen.

Figuur 3: de grote 'wc' in de Baraka

Hoewel het gemiddelde inkomen amper tweehonderdvijftig euro per maand is, kosten voedsel en kledij wel heel wat meer dan bij ons. Een mooie verhouding kun je dit absoluut niet noemen. Boa Vista heeft geen gunstig klimaat om voedsel te oogsten, het is er droog en er is een gebrek aan water. Hun grootste bron van inkomen is uiteraard het toerisme, maar ook het kweken van dadels. Praktisch al het voedsel wordt er geïmporteerd van andere landen, waaronder Afrika, Italië, Portugal en zelfs Nederland en België. Dit maakt dat het leven daar een stuk duurder is! Ooit stond Kaapverdië op de lijst van minst ontwikkelde landen (MOL) maar sinds 1 januari 2008 promoveerde het naar lijst van laagmiddeninkomen landen. Dit omdat het gemiddelde inkomen ietwat gestegen was en Kaapverdië gestegen was op de Human Development Index [2]van de UNDP. Een grote stap voorruit dus!

---

[1] De sloppenwijk wordt hier de baraka genoemd

[2] De index van de menselijke ontwikkeling (= welzijnsindex). Meet o.a. armoede, onderwijs, levensverwachtingen, etc. In een bepaald land of gebied.

Ondanks het feit dat Boa Vista nog heel wat armoede kent, lijkt de bevolking hier zeer gelukkig. Mensen zijn er zeer sociaal en durven je zeker aanspreken op straat. Er heerst een heerlijke ‘no stress’ sfeer, waar ik als stresskonijn toch wat aan moest wennen. Er is altijd en overal muziek. Bij de jongere generatie valt het op dat zij vooral houden van feestjes, drank en wiet. In onze Westerse cultuur is dit ook een ‘belangrijk’ aspect bij de gemiddelde jongeren, maar hier neemt dit toch meer de bovenhand.

Figuur 4: Het leven in de Baraka

3.1.5 Aquafauna

Boa Vista kent ook een mooie en interessante fauna en flora. Zo is het bijvoorbeeld één van de belangrijkste plekken ter wereld waar de Caretta Caretta schildpad haar eieren legt. Daar er ongeveer 20.000 nesten per jaar zijn is het bijna gegarandeerd dat je deze schildpadden op de specifieke stranden in Boa Vista wel te zien krijgt. Er is ook een heel project dat werkt rondom de babyschildpadjes en het ‘beveiligen’ van de nesten, zo is het vaak ook niet toegestaan om met een quad of auto in deze gebieden op het strand te rijden. Van maart tot en met juni krijg je ook de bultrugwalvissen te zien, een prachtige ervaring die wij jammer genoeg niet hebben kunnen meemaken. Verder vindt men hier, vooral bij het duiken, ook dolfijnen en allerlei soorten haaien, waaronder de tijgerhaai, één van de gevaarlijkste haaien voor de mens. Ik behaalde mijn PADI en wou dit prachtige dier maar al te graag met mijn eigen ogen aanschouwen, jammer genoeg liet hij zich gedurende mijn vier duiken niet zien!

Figuur 5: duiken aan een scheepswrak

3.1.6 Kaapverdianen over heel de wereld

Vandaag de dag zijn er meer Kaapverdianen die in het buitenland wonen dan in eigen land. De statistieken die u hier ziet, dateren van na 1975 aangezien het land toen onafhankelijk werd en de bevolking geen Portugees paspoort meer bezat.

Verenigde staten	500.000
Portugal	150.000
Nederland	31.234
Frankrijk	25.000
Spanje	12.500
Italië	10.000
Luxemburg	7.000
Duitsland	3.000
Angola	45.000
Senegal	25.000
Sao Tomé en Principe	25.000
Argentinië	8.000
Scandinavië	7.000

3.2 MIJN STAGEPLAATS

3.2.1 Un click per un Sorriso

Ik deed stage in een kleuterschool *'Un click per un Sorriso'*. In principe wordt dit een kinderopvang genoemd, maar qua werking lijkt dit absoluut meer op een kleuterschool! Het gebouw is gunstig gelegen in de stad Sal Rei en daardoor makkelijk bereikbaar voor iedereen.

Figuur 6: Spelende kinderen op hun kleine speelplaats

Deze school telt drie klasjes, zo heb je de drie- vier- en vijfjarigen. Ikzelf stond samen met één Tia[3] bij zesentwintig kleuters van vier jaar. Elke klas had zijn vaste tia en verder was er nog één tia die vaak hielp bij activiteiten bij de vijfjarigen en hielp bij het eten geven aan de driejarigen. Er was ook één personeelslid die zich bezig hield met het maken van eten en het verzorgen van een tussendoortje (meestal sap uitschenken en brood in stukken snijden en eventueel besmeren). Zij hield zich ook bezig met het wassen van vuile lakens en handdoeken, evenals met het schoonmaken van de badkamer. Mijn verloop van de dag zag er gedurende deze drie maanden vrijwel elke dag hetzelfde uit. In de voormiddag kregen de kinderen meestal Portugese lessen en oefeningen om te leren schrijven. Om tien uur was het tijd voor een stukje brood en een beker sap. Wanneer de bekers waren opgeruimd kregen de kinderen een tekening en kleurden zij even. Wanneer hun tekening klaar was mochten zij buiten gaan spelen. Indien er tijd over was deed ik spelletjes met de kinderen, danste en zong ik met hen of deed ik actieve yoga- of sportoefeningen. De kinderen zaten gedurende de hele dag nogal vaak op hun stoel en dit kon je echt merken aan hun gedrag. Een kleuter van die leeftijd kan gewoonweg geen hele dag neerzitten en zich concentreren. Dat is de reden dat ik vooral actieve dingen deed met de kinderen waarbij ze hun energie even kwijt konden. Tegen twaalf uur aten alle kinderen een warme maaltijd. Wanneer ze klaar waren mochten ze in een rijtje staan aan de badkamer waarbij ze in kleine groepjes hun tanden poetsten, hun gezicht en handen wasten en nog even naar de wc gingen. Het merendeel van de tijd hield de vaste begeleidster zich hier mee

[3] De juffen in de scholen worden Tia's genoemd

bezig, ik bleef in het klasje en hielp de kinderen met eten, ik ruimde alles af, maakte alles schoon en legde de matrassen klaar om te gaan slapen. Vervolgens was het dus tijd om een middagdutje te doen. Tegen drie uur na de middag aten zij hun tussendoortjes van thuis op, ik schrok er enorm van hoeveel de kinderen aten als tussendoortje! Veel kinderen hadden een stukje fruit mee, een yoghurtje én koeken. Sommigen aten alles op en bedelden bovendien ook nog bij hun klasgenootjes. Tijdens het tussendoortje poetste ik de ene kant van de klas op en zette ik het klasje klaar voor mijn les. Na het tussendoortje was het tijd voor een klein uurtje Engelse les, ondertussen poetste mijn tia de andere kant van de klas op. Een goed teamwork dat er voor zorgde dat het klasje er altijd netjes en hygiënisch bijlag. Mijn Engelse lessen stelde ik zeer visueel voor aan de hand van tekeningen die ik had gemaakt, uitbeelden naar de kinderen toe en het gebruik van filmpjes. Ik had dan ook elke dag mijn laptop mee. Indien er tijd over was, zette ik een Portugese kinderfilm op.

Ik moet toegeven dat niet altijd alles van een leien dakje verliep. Mijn tia was zwanger en daarom kwam zij vaak niet opdagen, dit zorgde er voor dat ik er voor een groot deel tijdens mijn stage alleen voor stond. Toegegeven: ik heb vaak gevloekt en met de handen in het haar gezeten. Een hele klas begeleiden, er voor zorgen dat de kinderen naar je luisteren, alles zelf moeten doen en een hele dag weten te vullen met leerrijke lessen, spelletjes en activiteiten, evenals er voor zorgen dat de kinderen op tijd eten, naar de wc gaan en tijdig in hun ‘bed’ liggen. Dat is niet simpel, zeker niet met de taalbarrière die er tussen ons heerste. Anderzijds heeft dit er juist voor gezorgd dat de kinderen en ik een zeer goede band kregen met elkaar, dat ze mij écht zagen als hun vaste tia, dat ik voldoende –laten we zeggen: meer dan voldoende!- initiatief nam en dat dit mij juist veel zelfstandiger heeft gemaakt. Achteraf kan ik hier dan ook op terugblikken met een zeer positief en voldaan gevoel.

Hoewel het merendeel van de kinderen uit de stad kwam en niet uit de Baraka, is het toch het doel van de school om rijkere en armere kinderen samen te brengen. Ouders betalen wat ze kunnen en op deze manier betalen de meer welgestelde gezinnen mee voor de gezinnen die het financieel moeilijker hebben. Een mooi initiatief dat ik alleen maar kan aanmoedigen.

3.2.2 Verschil met de school in de baraka

Het verschil tussen ons schooltje en de kleuterschool in de baraka is immens groot. Deze vrij grote school in de Baraka werd opgericht door *Thomas More, Hogeschool Mechelen.* Het was de bedoeling dat er werk gecreeërd werd voor vrouwen in de Baraka én een veilige, leerrijke plek waar kinderen terecht konden. Vroeger bestond er geen plek voor deze kinderen en leefden zij gewoon op straat wanneer de ouders uit werken waren. Een mooi initatief dat toch niet 100% positief is uitgedraaid. Twee andere studenten liepen hier stage dus al gauw hoorden wij hoe het er in werkelijkheid aantoe ging. Het personeel is onvoldoende of zelfs niet opgeleid: sommige onder hen kunnen niet lezen of schrijven. Bijgevolg kunnen ze de kinderen ook niet echt iets aanleren, of leren ze het hen aan op een foute manier. De klassen zijn ook veel te groot, vijftig kinderen in één klas, dat is vragen voor problemen. Eén kleuterschool voor de hele sloppenwijk is gewoonweg te weinig. Kinderen krijgen hier bovendien nog zeer veel stokslagen. Je zou denken dat dit ligt aan hun cultuur, maar niets is minder waar. De tia's geven een fout voorbeeld omdat ze niet weten hoe ze de kinderen anders onder controle kunnen houden. In *Un click per un Sorriso* werd er ook wel eens geslagen, maar dit zag je absoluut niet vaak. Hier werden alle kinderen geslagen: wanneer ze hun bord niet leegaten, wanneer ze het ABC niet konden opzeggen, wanneer ze iets weigeren te doen en zelfs… wanneer ze helemaal niets 'fout' hadden gedaan. De hulp is hier dus nog meer nodig dan in ons schooltje! Ergens ben ik blij dat ik niet in deze nogal problematische setting terecht ben gekomen, anderzijds zou dit juist nog veel leerrijker zijn geweest en nog meer voldoening hebben gegeven. Er is nog veel werk aan de winkel maar ik ben ervan overtuigd dat alle stagiairs de komende jaren hier heel wat kunnen realiseren.

Figuur 7: Een spontane foto in de Baraka

4 EEN MIX AAN VERSCHILLENDE GEZINSVORMEN

Steeds meer kinderen groeien niet op in een 'traditioneel' gezin met een mama en papa. Men kan een gezin immers niet meer omschrijven met één definitie. Ook in Boa Vista ziet men dat er veel meer verschillende gezinsvormen aanwezig zijn. Als tia vond ik het toch wel zeer belangrijk om hier rekening mee te houden.

"Ondanks het grote aantal diverse gezinsvormen zijn er meer overeenkomsten dan verschillen. Uiteindelijk draait het in een gezin altijd om de band tussen mensen: je vormt een gezin omdat je graag wilt samenleven met elkaar, omdat je geborgenheid en contact wilt. Het gezin vormt een veilige basis om jezelf te zijn en creëert ruimte om lief en leed te delen. Het gezin blijft voor iedereen belangrijk: het is de plaats waar je gevormd wordt, waarden leert, bescherming krijgt en gewaardeerd wordt om wie je bent. De school kan de opvoeding gedeeltelijk op zich nemen en ondersteuning bieden, maar kan het gezin nooit vervangen." (Klasse, 2010)

4.1.1 Definitie van een traditioneel gezin

De definitie van een kerngezin volgens Hofstede (1998) is: *"Een samenlevingsverband dat alleen bestaat uit verwanten in de eerste graad (ouders en kinderen)."*

4.2 ALLE GEZINSVORMEN OP EEN RIJTJE

Het kerngezin

- 'the nuclear family'
- twee ouders en eventuele nakomelingen

Het uitgebreid gezin

- 'the extended family'
- kerngezin aangevuld met minstens één verwant (kan tijdelijk of permanent)

Eén-oudergezinnen

- wanneer de man of de vrouw sterft of het gezin verlaat
- wanneer een vrouw zwanger wordt (ongewild of gewild)
- kan vrij of gedwongen, even of voor lang zijn

Alleenwonenden

- éénpersoonsgezin

Ongehuwd samenwonenden

- wanneer twee mensen zonder een huwelijkscontract onder één dak wonen
- dit kan als voorbereiding, als equivalent, als alternatief, als principiële verwerping zijn ('marriage kills love'-gedachte uit de jaren zestig) of als een gevolg van echtscheiding, als een teken van individuele onafhankelijkheid of met de economische risico's in gedachte
- kan voor of na het huwelijk, tijdelijk of permanent zijn

Living Apart Together (LAT)

- getrouwd zijn of een relatie hebben met iemand, maar niet hetzelfde onderdak delen

Living Together Apart (LTA)

- Samenwonen zonder een echte (intieme) relatie met deze persoon te hebben

Nieuw samengesteld gezin

- na echtscheiding of verlies van echtgeno(o)t(e), hertrouwen, een relatie aangaan of samenwonen met een niet-biologische ouder van haar/zijn eigen kind(eren)

Co-ouderschap

- het kind wordt door beide ouders verzorgd en opgevoed (kan zowel binnen een huishouden voorkomen als verdeeld over twee huishoudens)
- post-scheidingsarrangement / arrangement binnen een latrelatie
- Bird Nesting : het kind blijft in de huiselijke kring en de ouders verhuizen om de week (in plaats van het kind)

Holebi / Homo-ouderschap

- wanneer twee mensen van hetzelfde geslacht samenwonen

Mikado-gezin

- twee individuen, ongeacht geslacht, waarvan minstens één met kinderen uit een vorige relatie, starten een nieuwe duurzame relatie, met al dan niet een huwelijk
- de verschillende stukjes gezin komen samen in Mikado-gezinnen

4.3 VERSCHILLENDE GEZINSVORMEN IN BOA VISTA

Op het world wide web kon ik vrij weinig vinden over de meest voorkomende gezinsvormen in Boa Vista. Dit was dan ook één van de eerste zaken die ik besloot te observeren en te achterhalen. Al gauw kwam ik er achter dat er in Boa Vista een typische Afrikaanse cultuur heerst. De uitleg die hier volgt ziet men niet alleen terug in Boa Vista maar in een zeer groot deel van Afrika. Ik heb ontdekt dat de meeste mannen daar nog nooit van monogamie[4] hebben gehoord. Trouw zijn aan één partner, dat is zoals je hele leven lang op hetzelfde snoepje knabbelen! Hoewel vele vrouwen er extreem jaloers zijn, hebben de meeste mannen toch een relatie met meerdere vrouwen. Vaak hebben ze dus ook kinderen bij al deze vrouwen én zijn deze vrouwen en kinderen hier ook van op de hoogte. Ik hoorde van enkele mannen dat ook het vrouwvolk niet altijd even trouw is aan hun partner. Volgens mij is dit een typisch onderdeel van hun cultuur: Je hoort het in de muziek, je ziet het in de manier waarop alle lichamen bewegen op de dansvloer, seks is overal aanwezig. Je ziet het, hoort het, voelt het, ruikt het, proeft het, je kan er niet omheen.

Bijgevolg worden toch wel tamelijk veel kinderen grootgebracht door hun (alleenstaande) moeder. Sommigen zien hun vader nog wel, maar in de meeste gevallen bevindt deze zich wat meer op de achtergrond. Uiteraard vindt men in Boa Vista ook de 'traditionele gezinnen' met mama, papa en kindjes. In het kinderdagverblijf zag ik trouwens nog heel veel kinderen die opgroeien in een traditioneel gezin.

---

[4] "*Het beginsel dat een persoon tegelijkertijd slechts met één andere persoon door het huwelijk verbonden kan zijn.*" Personen- en familierecht (ART. 33, boek 1 BW)

Het is mij opgevallen dat dit voornamelijk personen zijn die van een hogere opleiding genoten hebben of op z'n minst een betere job en inkomen hebben.
Deze personen leven vaak met hun gezinnetje in een deftig huis of appartement.

De personen in de Baraka hebben meer wisselende partners en daarbij kinderen van verschillende vaders. Vaak leven ze ook met meerdere gezinsleden samen, anders zou het leven voor hen te duur zijn. Het is dus niet abnormaal dat kinderen samenwonen met hun grootouders, tantes, ooms, neefjes en nichten. Dit is iets typerend voor de Baraka maar ook in de grote stad Sal Rei zag je dat ze vaak met enkele gezinsleden samenwonen. Een mooi voorbeeld daarvan was mijn stagementor. Zij leeft namelijk samen met haar man, kind én de tia van de vijfjarigen.

Men kan dus besluiten dat er over het algemeen nog wel vrij veel traditionele gezinnen aanwezig zijn in Boa Vista, dit is wat vergelijkbaar met België. Veel hangt af van de opleiding van de ouders, hoewel dit niet wetenschappelijk bewezen is, heb ik dit toch zo vastgesteld. Verder is er sprake van veel uitgebreide gezinnen waarbij het kerngezin of een alleenstaande ouder is uitgebreid met één of meerdere verwanten zoals grootouders, tantes, ooms en hun kinderen. Dit stel ik vooral vast bij de lagere klasse in de maatschappij, maar ook in de grote stad zie je dit geregeld. Mannen en vrouwen met meerdere partners en/of kinderen die niet van eenzelfde moeder/vader zijn, zijn hier ook geen uitzondering. Voor ons lijkt deze manier van leven misschien heel vreemd, maar in Afrika is dit meer dan normaal! Bij ons in België is het kerngezin bovendien ook steeds meer aan het verdwijnen, men ziet steeds meer kinderen van gescheiden ouders. In het nieuws wordt er gezegd dat tegen 2060 ongeveer 60% van de bevolking in België single zou zijn, een cijfer die mijn mond doet openvallen van verbazing. Dit zou te wijten zijn aan drie groepen. Allereerst hebben we de vergrijzing van de bevolking, de tweede groep heet ook wel de '*sex and the city generatie'*- deze singles willen in bruisende steden genieten van hun singleleven, tot slot hebben we nog de alleenstaande mannen die vaak tussen de dertig en vijftig jaar oud zijn, zij hebben vaak al een echtscheiding achter de rug.

5 VERBINDEND WERKEN TUSSEN SCHOOL EN GEZIN

Alvorens ik mijn project vorm kon geven heb ik enkele interessante en horizonverruimende theoretische kaders gebruikt die mijn praktijk versterken. Ik vind het immers belangrijk om theoretische fundamenten te hebben waar ik mijn handelen op kan afstemmen.

5.1.1 Een verhaal over 'samen zijn'

"In een uitgestrekte weide staan twee paarden. Een van de paarden blijkt blind te zijn. Zijn eigenaar heeft besloten het paard niet af te laten maken. Hij heeft een veilige en comfortabele schuur voor de paarden gebouwd. Bij het andere paard heeft hij een kleine, koperkleurige bel aan zijn halster vastgemaakt.

Het belletje zorgt er voor dat het blinde paard weet waar het andere paard is. Zo kan hij volgen. Het blinde paard vertrouwt het andere paard. Zo houden ze elkaar de hele dag in de gaten.

's Avonds als ze naar de beschutting van de schuur gaan, loopt het paard met de bel voorop. Regelmatig stopt hij om zeker te weten dat het blinde paard volgt. En zo brengen de paarden samen de dag door. Ze accepteren wie ze zijn, houden rekening met elkaar. En het gegeven dat ze niet perfect zijn… ze kunnen er samen prima mee leven. En de eigenaar ook." (Mark Verhees, 2012)

Ik start graag met dit verhaaltje om aan te tonen hoe belangrijk het is om er voor elkaar te zijn. Samen dingen te doen, elkaar te ondersteunen, elkaar te begrijpen, elkaar te helpen, … Dit verhaal toont perfect aan dat niemand perfect is maar dat men elkaars imperfecties wel moet kunnen accepteren. Er echt zijn voor elkaar zorgt er niet enkel voor dat een ander zich beter voelt, maar dat ook jij een mooier persoon wordt, bovendien kan het ook ontzettend veel voldoening geven. Je kan nu wel denken: 'Wat heeft dit in godsnaam te maken met ouderbetrokkenheid?'. Meer dan je denkt! Bij ouderbetrokkenheid draait het er namelijk ook om dat je er écht bent voor elkaar, dat je elkaar helpt, luistert naar problemen, oplossingen zoekt enz… Net zoals de eigenaar dit deed voor zijn paarden.

Ouderbetrokkenheid is geen nieuw fenomeen, het bestaat al zolang als er scholen bestaan. De belangrijkste context van een kind is het gezin, het kind brengt namelijk zijn of haar meeste tijd thuis door. Ook de school heeft een zeer grote invloed op kinderen aangezien zij hier zeer veel tijd spenderen, bijleren en sociale contacten leggen. Wij moeten er dan ook voor zorgen dat de samenwerking tussen gezin en school goed verloopt en dat we hier op één-en-dezelfde lijn zitten. Het uitgangspunt is dat wanneer er een gelijkwaardige samenwerking ontstaat tussen ouders en school, de kans vergroot dat kinderen zich beter ontwikkelen en ontplooien. Een goed contact tussen de ouders, de school én de kinderen zorgt ook voor een betere kwaliteit van de school. Dit komt de leerprestaties en de maatschappelijke ontwikkeling van kinderen ten goede.

5.2 WAT IS OUDERBETROKKENHEID?

Ik vond heel wat interessante theoretische kaders en informatie rondom ouderbetrokkenheid en hechting in de cursus van een vriendin die voor kleuteronderwijzeres studeert. Enkele belangrijke delen heb ik gedocumenteerd in een eigen tekst

Ouders kunnen op verschillende manieren betrokken zijn bij het onderwijs van hun kind. Men kan ouderbetrokkenheid omschrijven als: *"Alle vormen van belangstellende betrokkenheid van de ouders bij de begeleiding van hun eigen kind, bij de groep waarin hun kind zit en bij de school als geheel"* (De Wit 2002, in Kalthoff, 2011).

Bij ouderbetrokkenheid gaat het dus om (emotionele) betrokkenheid bij de ontwikkeling van het kind, de school en de juf –*in mijn geval de tia-*. Het gaat er om dat ouders belangstelling tonen naar hun kinderen toe, evenals wat ze leren en doen op school. Ouders moeten hun kinderen begeleiden waar nodig.

Er is duidelijk een verschil tussen ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. De overgang tussen beide is niet strikt af te bakenen maar ouderbetrokkenheid is wel een voorwaarde om over te kunnen gaan naar ouderparticipatie. In de praktijk heb ik dan ook gefocust op het betrekken van de ouders bij het schoolgebeuren van hun kind. Men moet leren kruipen voor men begint te lopen. Ik legde de focus op ouderbetrokkenheid en wanneer dit optimaal ontplooid is kan men pas overgaan naar ouderparticipatie. Op drie maanden is dit uiteraard niet mogelijk.

5.2.1 Het verschil tussen ouderbetrokkenheid en -participatie

Ouderbetrokkenheid= *Elke vorm van bezorgdheid om, interesse in en ondersteuning van het eigen kind.*
Ouderparticipatie= *Maakt ouderbetrokkenheid zichtbaar en overstijgt het belang van het eigen kind. Het is de veruitwendiging van het engagement van ouders met betrekking tot een context of organisatie."* (Ouderbetrokkenheid.be)

"Volgens de landelijke adviesorganisatie voor het onderwijs CPS is er sprake van ouderbetrokkenheid als uit het gedrag van ouders blijkt dat zij zich gedeeld verantwoordelijk voelen voor de schoolontwikkeling van hun kinderen". (Vries, 2010)

5.2.2 5 participatie niveaus

1. **Mee weten:** Op de hoogte zijn van info, ….
2. **Meedenken:** Eigen mening vormen
3. **Meepraten:** Vertellen, van gedachten wisselen, …
4. **Meebeslissen:** Vooral over iets wat hen echt aanbelangt
5. **Meedoen:** Uitvoeren van hun plannen, …

5.3 WAT IS HET BELANG VAN OUDERBETROKKENHEID?

5.3.1 Ouderbetrokkenheid als basis

De laatste vijf jaar is ouderbetrokkenheid steeds een belangrijker thema geworden omdat men de kwaliteit van het onderwijs wil verbeteren. De overheid gaat er van uit dat ouderbetrokkenheid een belangrijke succesfactor is wanneer het aankomt op de leerprestaties van kinderen. Het onderwijs in Boa Vista kan men uiteraard niet vergelijken met het onderwijs bij ons. Van ouderbetrokkenheid is er in Boa Vista dan ook weinig sprake. Ik wou op mijn stage aantonen welke positieve effecten ouderbetrokkenheid heeft op de kinderen, de ouders, de sfeer in de klas en uiteraard ook op de leerkrachten! Een goede ouderbetrokkenheid binnen het gezin zorgt, zoals ik al vernoemde voor betere prestaties op school. Kinderen voelen zich er beter bij wanneer er een positieve sfeer heerst in beide leefwerelden en uiteraard werpt dit zijn vruchten af in het leren van nieuwe zaken, het exploreren en het aangaan van sociale contacten met onder andere leeftijdsgenootjes. Het is de taak en uitdaging van de school dat zowel de kinderen als de ouders zich goed voelen. Algemeen kan men dus stellen dat het creëren van een positieve sfeer een positief effect heeft op het kind. Zowel op vlak van de schoolprestaties als hun gedrag.

Wie is het beste geschikt om iets te vertellen over zijn kind? **De ouders** natuurlijk!
Wie is het meest geschikt om te vertellen over de opvang, lessen in de klas, activiteiten die we doen en alles wat hiermee te maken heeft? Degenen die er ‘in staan’! **Het personeel** met andere woorden. De leefwereld van het gezin en de leefwereld van de opvang of school verschillen enorm van elkaar, maar hoe je het ook draait of keert, beiden hebben veel invloed op elkaar. In beide leefwerelden staat het kind centraal. Het is daarom belangrijk om te communiceren over beide leefwerelden. Op deze manier krijgen we een totaalbeeld van het kind en kunnen we soms ook achterhalen waar problemen vandaan komen. Je kent en begrijpt het kind beter waardoor je er ook beter op kan inspelen.

Wanneer men de ouders gaat betrekken bij het schoolgebeuren van het kind zullen zij zich meer gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Wanneer ouders zich meer gewaardeerd voelen zullen ze sneller geneigd zijn om over te gaan naar een open en eerlijke communicatie. Onderzoek heeft wel aangetoond dat het gedrag van de ouders naar kinderen in de thuissituatie meer invloed heeft op de opvoeding en leerprestaties van het kind dan participatie op school. ‘Good parenting at home’ heeft een beduidend grotere invloed op het schoolsucces van kinderen. Wel kan ouderbetrokkenheid toch een grote stimulans zijn voor de ouders om meer en leerrijk bezig te zijn met hun kind. Onbewust hebben ze dus toch zeker wel een invloed op elkaar!

“Gaat het goed met de ouders, dan gaat het goed met de kinderen en dan gaat het ook goed op school” (Directeur basisschool Apeldoorn)

5.3.2 *Erkenning geven*

Bij ouderbetrokkenheid is het ook zeer belangrijk dat men erkenning gaat geven naar de ouders toe. Het geven van erkenning is essentieel in relaties, deze draagt bij tot het levensvatbaar maken van een relatie. Het gevoel hebben gezien te worden, waardering te krijgen en je begrepen te voelen –het is één van onze basisbehoeften. We willen er toe doen en hoewel ons verlangen naar erkenning vaak soms bijna onzichtbaar aanwezig is, hebben we toch een sterk verlangen om gezien en gehoord te worden. We kijken even naar de beroemde behoeftenpiramide van de Amerikaanse Psycholoog Abraham Maslow, hier ziet men dat waardering en erkenning uiterst belangrijk zijn om te kunnen komen tot zelfontplooiing.

"Erkenning geven betekent zien en benoemen wat iemand gegeven heeft in de balansen van zijn relaties, wat door anderen niet ontvangen kon worden (erkenning voor het geven), maar ook zien wat iemand is tekort gekomen en tekortgedaan (erkenning voor het onrecht). Het is niet alleen waarderen wat de ander doet, maar ook zien wat het kost om dat te doen" (Schoofs, 2011, p. 19).

Figuur 8: Behoeftenpiramide van Maslow (bron: http://www.nautapowercoaching.com/wp-content/uploads/2015/04/De-piramide-van-Maslow.jpg)

5.3.3 *De bijdrage van ouderbetrokkenheid*

Ouderbetrokkenheid kan er toe bijdragen dat:

- Het kind meer gemotiveerd is op school wanneer de ouders welkom zijn en betrokken worden op school of in de opvang.
- Ouders hebben behoefte aan informatie en ondersteuning van het leerproces en de opvoeding van hun kind.
- Stereotype beelden kunnen op deze manier doorbroken worden en men krijgt een beter beeld van de realiteit en het potentieel. De tia of begeleider leert ook meer omgaan met verscheidenheid.
- Er is een gedeelde verantwoordelijkheid bij problemen.
- De kleuters kunnen samen met ouders en begeleiders hun eigen verhaal maken.
- Ouders kunnen een beter beeld krijgen van wat het schooltje kan betekenen in het leven van hun kind en hoe een belangrijke rol de ouders hierin spelen.
- De begeleiders kunnen de ouders beter informeren over de school/opvang, lessen, activiteiten en alles wat hiermee te maken heeft.
- De tia of begeleiders kunnen verder tijd en ruimte voorzien om ontmoetingen met de ouders te realiseren en te optimaliseren.
- Er een positief klimaat gecreëerd wordt in het schooltje.

5.4 HOE KUNNEN WE DE OUDERS BETREKKEN BIJ HET SCHOOLGEBEUREN VAN HUN KIND?

"Ontmoeten is meer mogen dan moeten!"

Allereerst is het uiterst belangrijk om een positief en veilig klimaat de creëren. Dit is een sfeer die je aanvoelt, waar er naar je geluisterd wordt, er rekening wordt gehouden met je verwachtingen en vragen, waar je met respect behandeld wordt en erkend wordt in je eigen manier van ouder-zijn, kind-zijn en persoon-zijn. Dit klimaat moet voelbaar zijn voor alle betrokkenen. Een warm welkom voor het hele gezin is een goede start.

Men kan de ouders op alle manieren betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind. Zo zijn er bij ons in België de oudercontacten, schoolfeesten, eetfestijnen op school, etc. Op mijn stageplaats hebben ze echter nog nooit gehoord van een oudercontact, jammer, want dit is een mooie en goede manier om alles rond het kind te bespreken. Niet enkel de prestaties van het kind op vlak van leren, maar ook het gedrag van het kind, de sociale omgang met andere kinderen, interesses van het kind, de communicatie met de leerkracht en eventueel problemen indien deze aanwezig zouden zijn. Op mijn stageplaats stonden ze uiteraard nog niet zo ver met al deze zaken, de directrice van de school erkende dit probleem. Zij is een Italiaanse en uiteraard is het verschil tussen ons schooltje in Boa Vista en het onderwijs in Italië ook enorm groot. Men kan echter niet toveren en alles van de ene op de andere dag veranderen, maar met kleine stapjes komen ze er zeker wel. Ik heb de ouders in Boa Vista vooral betrokken door hen aan te spreken, dagdagelijkse gesprekken met hen te voeren, door het gebruik van de heen-en-weer schriftjes die jullie later in deze bachelorproef nog zullen terugvinden en nog enkele andere projecten.

Figuur 9: een gevoel van verbondenheid

5.5 OUDERBETROKKENHEID THUIS

Zoals ik al eerder vermeld heb zijn begeleiders/leerkrachten en ouders zeer belangrijke bondgenoten aangezien zij allemaal willen dat het kind zich optimaal kan ontwikkelen en zoveel mogelijk kansen krijgt. Dit zowel op vlak van school als in het latere leven van het kind, ze willen dat het kind succesvol kan deelnemen aan de maatschappij. Men richt ons hier op het belang van het kind, ieder doet dit vanuit een andere positie, vanuit onze eigen mogelijkheden, vaardigheden en kennis. De relatie en wisselwerking tussen de school en ouders is dan ook niet onbelangrijk. In de praktijk loopt deze relatie echter niet altijd van een leien dakje. Dit kan meerdere oorzaken hebben: het aanbod sluit niet aan bij hun wensen, mogelijkheden of ideeën over wat zij precies belangrijk vinden. Ouders hebben het gevoel dat ze te weinig invloed hebben etc. In dit stukje ga ik mij richten op de ouders en de vaardigheden die zij nodig hebben om hun kinderen optimaal te kunnen laten ontwikkelen. Om optimaal te kunnen ontwikkelen hebben kinderen ouders nodig die zowel opvoedings- als onderwijsondersteunend gedrag vertonen. Dit komt tot uiting in:

- **Steunen, sturen en stimuleren**
  Het is belangrijk dat ouders hun affectie tonen, warmte geven en emotionele steun bieden. Ze moeten respect hebben voor de autonomie van het kind, dit wil zeggen dat het kind voldoende ruimte moet krijgen om zelf dingen uit te proberen en te gaan exploreren, falen hoort hier ook bij. Deze ruimte geven aan het kind zorgt er voor dat zij meer zelfvertrouwen krijgen en het is essentieel voor hun welbevinden. Het is belangrijk dat men als ouder duidelijke regels en grenzen gaat aangeven aan het kind, onze verwachtingen duidelijk gaat maken, toezicht houden en bijsturen waar het even fout loopt. Op deze manier tonen de ouders dat ze er écht zijn voor hun kind en dit geeft kinderen een veilig gevoel. Ze moedigen kinderen aan om nieuwe dingen te leren, te exploreren, te spelen, praten en nieuwe vrienden te maken. Wanneer dit allemaal goed loopt zijn kinderen zelf in staat om kleine en grote problemen op te lossen.

- **Een verdiepende communicatie met hun kinderen**
  Als ouder is het ook belangrijk om écht te communiceren met het kind. Dit doet men door sensitief responsief te reageren: de noden van het kind ‘zien’ en op een goede manier reageren op het kind. Als ouder moet je een open communicatie hebben met je kind, alles moet bespreekbaar zijn en het kind moet het gevoel hebben dat het met al zijn vragen en opmerkingen bij je terecht kan. Sta open voor alle meningen, evenals voor discussies.

- **Hoge maar reële verwachtingen ten aanzien van het schoolsucces van hun kinderen**
  Het merendeel van de ouders vindt voorschoolse eductie, school en opleiding zeer belangrijk. In Boa Vista beseffen ze maar al te goed dan hun kind een betere toekomst krijgt wanneer hij of zij een diploma op zak heeft. Tal van ouders hebben zelf niet gestudeerd en vinden het daarom extra belangrijk dat hun kind wel meer kansen krijgt dan zij ooit hebben gekregen. Ouders verwachten van hun kinderen dat ze hun best doen en ze ondersteunen hen daarbij.

- **Een rijke leef- en leeromgeving via ‘informeel leren’**
  In het alledaagse leven bieden ouders hun kinderen een rijke leeromgeving aan. Dit doen ze door te praten en genieten van de dagelijkse dingen, samen te spelen of knutselen, zingen of voorlezen *(de meeste ouders van de kinderen in mijn klasje konden lezen, in de sloppenwijk is dit eerder zeldzaam.),* het delen van gevoelens, genieten van elkaar, etc. De interactie tussen ouders en kinderen is zeer belangrijk en bepalend. Kinderen leren namelijk niet enkel op school, maar zij leren het allermeeste in hun eigen thuis omgeving. Deze ouderlijke activiteiten zijn meestal niet pedagogisch bedoeld, maar toch zeer belangrijk voor het kind. Een boekje

voorlezen is bijvoorbeeld zeer zinvol, maar de manier waarop de ouders het boekje gaan voorlezen en contact maken met hun kind is nog veel belangrijker!

5.5.1 Hoe kunnen we ouderparticipatie stimuleren?

- Peilen naar de wensen en verwachtingen van ouders
- Meer aandacht besteden aan een goede sfeer binnen de voorziening, in mijn geval de school. Evenals zorgen voor een positieve houding bij de tia's (juffen)
- Ontmoetingsplaatsen creëren voor ouders (binnen de voorziening)
- Activiteiten organiseren waarbij de ouders betrokken worden en waarbij iedereen zijn eigen (culturele) achtergrond mag laten zien
- Gezamelijke ouderbijeenkomsten voorzien, een infosessie, een oudercontact
- Meer tijd spenderen en zorgen voor een aangenaam en positief contact bij de breng- en haalmomenten van de kinderen. Het is belangrijk om tijd te maken voor de ouders en aan te tonen dat zij welkom zijn
- Ouders meer inschakelen op basis van hun deskundigheid en hobby's: bv. ouders laten koken, tekenen, voorlezen, zingen, muziek spelen, etc.

5.5.2 Hoe kunnen we de ouderbetrokkenheid thuis stimuleren?

- Ouders attent(er) maken op activiteiten en diensten die er bij hen in de buurt zijn
- Zorgen voor een opvoedcursus waar de ouders aan kunnen deelnemen
- Zorgen voor een ouderpunt, liefst in de buurt van de school
- Deskundigheidsbevordering: kennis, houding en vaardigheden in communiceren/afstemmen met ouders, enthousiasmeren en motiveren
- Ouders nog explicieter en concreter gaan ondersteunen met betrekking tot de opvoeding en het onderwijs van het kind
- Het invoeren van een gerichte training van laagopgeleide ouders zodat zij hun kinderen beter kunnen ondersteunen, stimuleren en opvoeden
- Het invoeren van een gezinsgericht programma
- Werken met een gezinsportfolio: dit is een persoonlijk boek van het kind met themagerichte materialen/foto's van thuis en van in de school

5.5.3 Hoe kunnen we ouders beter bereiken?

- Meer aandacht besteden aan de sfeer binnen de voorziening en een open houding bij de tia's (juffen)
- Ouders *(vooral de moeilijk bereikbare groep)* meer direct en persoonlijk benaderen
- Eventueel huisbezoeken invoeren
- Meer kiezen voor gerichte aparte activiteiten die dichtbij de belevingswereld van de ouders staan

5.6 VERBINDEND WERKEN

"Als je een beetje beter wilt zijn, wees dan competitief. Als je exponentieel beter wilt zijn: wees dan coöperatief." (William Shakespeare)

Het creeëren van een 'goede' band en het ervaren van verbondendheid kan vanzelf ontstaan. Uiteraard is het de bedoeling dat deze band ook 'goed' blijft wanneer de meningen verschillen tussen personen of wanneer er conflicten ontstaan. Bij verbindend werken moet men begrip en respect tonen voor de mening en het eigen standpunt van iedereen. Enige vorm van empathie is dan ook wel vereist, men moet zich uiterlijk kunnen inleven in de andere persoon. Zien vanwaar deze gedachten en gevoelens komen en hoe wij hiermee moeten omgaan. Verbindend werken kan conflicten voorkomen, maar ook bestaande conflicten oplossen. Het hebben van een betrouwbare en waardevolle band tussen mensen is het ultieme doel.

5.6.1 Empowerment

Empowerment is een zeer ruim begrip, in opvoedingstaal kunnen we concluderen dat empowerment het volgende betekent: *"Het proces waarin ouders meer grip en een eigen regie krijgen op hun manier van opvoeden"* (Jo Voets, 2009).

Ikzelf vind dat empowerment ook een zeer belangrijk begrip is waar we wat meer aandacht aan moeten schenken in mijn bachelorproef. De ouder moet sterk genoeg zijn om te kunnen omgaan met bepaalde situaties. Wij als opvoeders moeten hier ook aandacht aan schenken en de ouders hierbij versterken. Er simpelweg écht zijn voor de ouders is al een goed begin.

Jo Voets stelt vast dat de persoonlijkheid van de opvoedende (meestal vader en moeder) de krachtigste factor is in het opvoedingsproces. De persoonlijkheid hangt dan weer sterk af van hun eigen opvoedingsgeschiedenis. Ook het sociale netwerk van de ouders maakt hen competenter. In Boa Vista heerst er een zeer gezellige en sociale cultuur. Iedereen kent elkaar en spreekt elkaar ook aan. Men is voortdurend omringd door mensen. Dit speelt zeker een belangrijke factor bij de persoonlijkheid van de ouders, evenals bij de opvoeding van het kind. Kinderen leren hier ook uit en ik merk dat deze ook vaak socialer zijn dan de kinderen hier in België. Ze groeien op in een uitgebreid, sociaal netwerk en dit weerspiegelt zich op de kinderen. Sociale steun sterkt de ouder niet alleen als persoon maar ook als ouder. De zichtbare onderlinge waardering van de ouders straalt ook af op de relatie met hun kinderen.

Bij empowerment leren we de ouders om hun eigen situatie in handen te nemen. Het is de bedoeling dat ze zichzelf bewust gaan ontwikkelen en een duidelijker beeld krijgen over de context. Het is een proces waarin ouders meer grip krijgen en een eigen regie op hun manier van opvoeden. We moeten hen sturen, steunen en stimuleren.
Dit is onbewust ook een manier van verbindend werken.

5.6.2 De vier kernbegrippen van empowerment

1. **Ontwikkeling:** door empowerment krijgt het individu zuurstof om beter te gaan ontwikkelen, aangezien hij meer grip heeft en een betere kijk heeft op de context.
2. **Autonomie:** elk individu moet zijn eigen leven in handen kunnen hebben en zelf keuzes kunnen maken. Wanneer dit het geval is kan het individu zich beter ontplooien. Het kind moet zijn 'volle zelf' kunnen ontplooien in het veranderend gezin, om later autonoom in het leven te kunnen staan.
3. **Duurzaamheid:** de effecten die opvoedingsondersteuning meebrengen moeten lang blijven duren. Men mag het gezin niet uitputten of verwoesten.
4. **Perspectief:** je moet het gevoel hebben dat je grip hebt op de situatie en dat deze veranderd, je moet 'problemen' en moeilijke situaties zelf in handen kunnen nemen en oplossen.

5.7 WERKKADER VOOR EEN KRACHTIGE SAMENWERKING TUSSEN OUDER EN SCHOOL – OUDERBETROKKENHEID

OUDERS	7 DIMENSIES	SCHOOL
Wat weet de ouder over onderwijs? • Algemeen over onderwijs • Over de school van hun kind • Over de klas van hun kind • Hoe kan ik meer info vergaren? • Waar kan ik terecht als ik als ouder onderwijsgerelateerde problemen ervaar?	**Kennis dimensie**	**Wat weten de school / leerkrachten over de ouders?** • Over de sociaal-economische toestand van de ouders • Over de gevoelens van de ouders tegenover de school of het onderwjs in het algemeen • Over de overwegingen van ouders om zich al dan niet in te zetten voor het onderwijs van hun kind • Over de kennis die de ouders beschikken over het onderwijs van hun kind
Welke gevoelens overheersen in de relatie van de ouders tot de school? • Het gevoel hebben dat de school open staat voor de ouder • Is het personeel vriendelijk? • Mag de ouder zijn eigen mening zeggen, een inbreng hebben, deelnemen aan het schoolleven?	**Emotionele dimensie**	**Welke gevoelens heeft de school tov de ouders?** • Staat de school open voor alle ouders? • Zijn ze vriendelijk tegenover alle ouders?
Welke overwegingen bepalen of ouders zich inzetten voor het onderwijs van hun kinderen? • Welke afwegingen maakt de	**Rationele dimensie**	**Welke overwegingen bepalen of de school zich wel of niet inzet voor alle ouders?** • Welke afwegingen maakt de

ouder in het contact met het onderwijs?		school in het contact met de ouders?
Kan de ouder een rol spelen in de schoolloopbaan van het kind? • Ouders kunnen ervan overtuigd zijn dat ze hun mening mogen uiten op school en hun eigen inbreng mogen doen. • Heeft de ouder het gevoel dat hij een positieve invloed kan uitoefenen op de schoolprestaties en het welbevinden van het kind?	**Overtuigings-dimensie**	**Overtuiging van de school dat alle ouders een rol spelen in de schoolloopbaan van hun kinderen** • Overtuigd dat de ouders een positieve invloed hebben op de kwaliteit van het onderwijs • Dat alle ouders een positieve invloed uitoefenen op de resultaten en schoolprestaties van het kind
Over welke capaciteiten met betrekking tot ouderbetrokkenheid beschikt de ouder? • Ondersteunt de ouder zijn kind? • Kan de ouder communiceren met het personeel op school? • Is de ouder assertief genoeg om zijn eigen mening te geven?	**Competentie dimensie**	**Beschikt de school over competenties om ouderbetrokkenheid te realiseren?** • Kan de school alle ouders betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind? • Communiceert de school met alle ouders, ondersteunt zij de ouders en krijgt zij een beter inzicht in de vragen en bezorgdheden van ouders?
De ouderbetrokkenheid omzetten in concreet waarneembaar gedrag • Ondersteunen van het kind bij het maken van schooltaken, het creëren van een rustige omgeving en praten over school met het kind • Neemt de ouder deel aan oudercontacten, openklasmomenten of informatiemomenten? *(In Boa Vista niet echt van toepassing)* • Helpt de ouder bij het organiseren van school- en klasactiviteiten? • Als ouder deel uitmaken van de bestuurlijke schoolorganen	**Gedrags-dimensie**	**Wat doet de school concreet om de ouders te betrekken?** • Voert de school een communicatiebeleid dat ook haalbaar is voor alle ouders? • Wordt er ruimte gecreëerd voor informele contacten met de ouders? • Worden er oudercontacten, infomomenten.. georganiseerd binnen de school?
Hoeveel tijd besteedt een ouder aan bepaalde zaken? Hoe vaak stelt de ouder een bepaald gedrag?	**Tijds dimensie**	**Hoeveel tijd besteedt de school aan het werken aan ouderbetrokkenheid?**

5.8 TOEPASSING VAN DIT WERKKADER

Kennis dimensie	Ik heb geen idee of de tia's een duidelijk beeld hadden over de sociaal-economische toestand van de ouders. Wel weten ze over enkele ouders of ze juist 'welgestelder' zijn of in de Baraka wonen, dit zie je vaak al aan de tussendoortjes die ze meehebben. Ouders hadden vrij veel kennis over de klas van hun kind, evenals wat hun kinderen deden: dit vooral omdat ik ouders hier over aansprak, "kijk eens wat je kind heeft gemaakt" en door mijn teksten in de heen-en-weer schriftjes. Ouders wisten ook dat ze (met problemen) terecht konden bij Leida.
Emotionele dimensie	Ik heb het gevoel dat de school wel open stond voor de meeste ouders, ze waren dan ook altijd zeer vriendelijk naar ouders toe. Toch schonken ze niet aan alle ouders evenveel aandacht. Je kon duidelijk zien dat er bepaalde ouders wat meer 'buitengesloten' werden. Ouders konden wel hun eigen inbreng hebben. Wanneer ouders mondig genoeg waren werd er wel naar hen geluisterd.
Rationele dimensie	De tia's deden zelf niet veel moeite om in contact te komen met de ouders, het waren meestal wel de ouders die hen moesten aanspreken alvorens er sprake was van een 'goede' communicatie. Als stagiair probeerde ik ouders wel altijd aan te spreken, ook over gewone en alledaagse zaken.
Overtuigingsdimensie	Op deze dimensie kan ik eerlijk gezegd niet antwoorden aangezien ik de overtuigingen van de tia en de ouders niet weet, dit is iets zeer persoonlijks.
Competentie dimensie	Ik heb het gevoel dat de ouders over de nodige competenties beschikken om hun kinderen te ondersteunen. Sommige ouders durven niets zeggen op school, anderen zijn assertief genoeg om problemen te bespreken. Over het algemeen zit dit dus zeker goed. De school ondersteunt niet alle ouders omdat dit ook vrij moeilijk is, sommige ouders zien we namelijk nooit. Toch doet de school zeker zijn best
Gedragsdimensie	De school deed eigenlijk vrij weinig moeite om de ouders te betrekken, dit is gelukkig wel verbeterd met mijn project. Ik maakte gebruik van allerlei projecten waaronder mijn schriftjes project. Sommige ouders kwamen niet eens binnen in de school en deden dus vrij weinig moeite. Naar het einde toe deden steeds meer ouders de moeite om betrokken te worden, volgens mij omdat ze het gevoel hadden dat ze echt welkom waren.
Tijds dimensie	De school had weinig tijd om de ouders te betrekken. Eén tia stond voor een klas met zesentwintig kinderen, ergens is het dan ook logisch dat ze die tijd gaven aan de kinderen en niet aan de ouders. Ik heb gemerkt dat

	enkele ouders wel echt tijd vrijmaakten om betrokken te worden, interesse te tonen in de schoolcarriére van hun kind, tekstjes te schrijven in de heen-en weer-schriftjes en uiteraard het komen opdagen op het toonmoment.

6 WAT KUNNEN WIJ DOEN ALS BEGELEIDER?

Om het even waar in de wereld, als begeleider kunnen wij bepaalde dingen doen om de ouderbetrokkenheid of in een verder stadia, ouderparticipatie te bevorderen. In dit deel geef ik mijn persoonlijke ervaringen en tips mee.

- **Spreek ALLE ouders aan:** Ongeacht hun originele of een mogelijke taalbarriëre, spreek ouders aan en maak hen duidelijk dat ze welkom zijn. Op deze manier toon je aan dat je tijd voor hen vrijmaakt en hebben zij het gevoel dat ze er toe doen, *'ik ben welkom en er wordt naar mij geluisterd'*. Dit zorgt voor een gevoel van acceptatie en (zelf)vertrouwen.

- **Let op de kleine dingen:** Een ouder of kind die anders reageert, de lichaamshouding van een persoon, iets dat een ouder/kind zegt, een glimlach, … het zijn allemaal kleine dingen waar we vaak geen aandacht aan besteden, maar die wel de aanleg kunnen zijn om een gesprek te voeren. Wanneer men aantoont dat men zicht heeft op deze 'kleine' dingen, geeft dit ook al meteen een prettiger gevoel bij de ouders en de kinderen*. 'Ze zien dat ik er ben, ze houden rekening met mij,…'* Het is belangrijk om **sensitief responsief** te reageren. Dit wil zeggen dat men gevoelig is voor de signalen die een persoon uitzendt en we hier ook op een goede manier op gaan reageren. Hierdoor voelt de persoon zich begrepen en dit geeft een gevoel van veiligheid.

- **Verwachtingen:** Het is belangrijk dat men aan de ouders vermeldt wat er van hen verwacht wordt. Ouders kunnen vaak een gevoel van onzekerheid ervaren, soms weten ze niet goed hoe ze een meerwaarde kunnen bieden binnen het schoolgebeuren. Als begeleider is het zeer belangrijk dat men deze verwachtingen gaat meedelen, dit biedt een zekere houvast voor de ouders, evenals meer zekerheid aangezien ze weten wat ze kunnen doen en hoe ze kunnen helpen.

- **Complimenten geven:** Als mens zien we vaak de 'slechte' dingen die een ander doet en besteden we te weinig aandacht aan de dingen die wél goed gaan. Het is belangrijk dat wij als begeleider de ouders complimenteren wanneer er iets goed loopt. Ouders moeten in zichzelf geloven en zicht hebben op hun eigen cappaciteiten. We moeten vooral de nadruk leggen op de positieve zaken en deze nog meer in de kijker zetten. Door dit toe te passen krijgen ze ouders ook meer zelfvertrouwen en vertrouwen in de begeleider.

- **Regelmatig contact houden:** Het is belangrijk om regelmatig met de ouders te praten, dit zorgt onder andere voor meer vertrouwen én je komt meteen heel wat interessante dingen over het kind te weten. Oudercontacten zijn HET ideale moment om alles rondom de schoolprestaties en gedragingen van het kind eens goed te bespreken, dit leidt uiteindelijk tot nog meer positieve contacten. In Boa Vista was er jammer genoeg geen sprake van oudercontacten, wel had ik met enkele ouders zeer goed contact via heen-en-weerschriftjes. Door deze schriftjes kwam ik zeer veel te weten over de kinderen: waar de problemen lagen, activiteiten

die het kind had gedaan in het weekend, etc. Deze schriftjes droegen zeker bij tot een goede band tussen mijzelf en de ouders.

- **Nodig de ouder uit in de klas/kinderopvang:** Op deze manier is de ouder bezig met zijn of haar kind in een ander klimaat, namelijk het schoolgklimaat. Kinderen gedragen zich vaak anders op school en op deze manier kunnen de ouders dat ook eens ervaren. De ouders zien op welke manier hun kind omgaat met anderen, ze zien wat de kinderen leren en wat hun kind allemaal al kan. De ouder krijgt een duidelijker beeld van de juf (tia), hun eigen kind en de lessen of activiteiten.

- **Overwin drempels:** Onderwijs in Boa Vista is de laatste jaren heel wat verbeterd. Ze staan absoluut nog niet op het niveau waar wij ons bevinden, maar ze doen zeker en vast hun best. In ons klasje werden de kinderen eigenlijk niet zo veel geslagen, in vele andere schooltjes in Boa Vista gebeurt dit jammer genoeg nog steeds. Er zullen vast tal van ouders zijn die deze autoritaire manier van lesgeven nog hebben meegemaakt en hierdoor een negatieve kijk hebben op het schoolgebeuren. Het is aan ons om te tonen dat het ook anders kan. Door positieve ervaringen van de school van hun kind zijn zij toch in staat om gemotiveerd te zijn om een betrokken ouder te zijn of te worden.

- **Welbevinden van het kind**: Het is belangrijk om het (welbevinden van het) kind altijd op de eerste plaats te zetten. De communicatie tussen begeleider en ouder draait tenslotte ook voornamelijk rondom het kind. Beide partijen kunnen op deze manier samen oplossingen zoeken voor problemen, samen beslissingen maken, ideeën en verhalen wisselen met elkaar en een gevoel van verbondenheid creeëren. Een betrokken ouder stimuleert het kind nog meer en dat komt hen zeker positief ten goede!

- **Investeer in kleine, alledaagse dingen**: Net zoals ik heb gedaan in mijn praktisch deel van mijn bachelorproef is het belangrijk dat alle begeleiders investeren en aandacht schenken aan kleine, simpele dingen, die de betrokkenheid van ouders kunnen vergroten. Zo kan je werken met tekeningen aan de muur, knutselwerkjes tonen of meegeven aan de ouders, de ouders even bij hun kind laten zitten tijdens de les, de ouder betrekken bij een activiteit, foto's maken van de kinderen die de ouders dan later kunnen bekijken, een wekelijkse mail naar de ouders die dienst doet als een soort dagboek met foto's, samen eens een liedje zingen voor de ouder(s) en zo kan je nog wel even doorgaan!

- **Een beleefde groet op straat**: In Boa Vista kwam ik de ouders ook heel vaak tegen op straat, in een restaurant of tijdens een feestje. Ik weet dat je als begeleider over de nodige professionaliteit moet beschikken om werk en privé toch wat gescheiden te houden, maar ik vond het echter wel zeer belangrijk om deze ouders toch te groeten en even met hen te praten. Ik wou aantonen dat wij allen op dezelfde lijn staan. Vele mama's en een oma knuffelde mij dan, een papa die ik regelmatig tegen kwam tijdens het middageten gaf mij telkens een high five en af en toe een kus, hij kwam er dan bijzitten en we praatten wat over koetjes en kalfjes. Ik vond het zeer fijn om zo een 'vriendschappelijke' band te creeëren met hen. Op deze manier voelde ik mij veel comfortabeler en beter bij hen en ik kon merken dat dit ook wederzijds was. Er ontstond vertrouwen langs beide kanten en ook dit zorgt voor een positievere en aangenamere sfeer en werking op school.

Het is vaak zo simpel. Het kost niet zoveel moeite.
Maar je bereikt er zo mooie en fantastische resultaten mee!

7 HET BELANG VAN EEN GOEDE HECHTING

Het is een mythe dat kinderen zich niet hechten wanneer de opvoedingsomstandigheden negatief zijn. Ieder kind hecht zich! Wel is er een groot verschil in de manier waarop kinderen hechten: veilig of onveilig. Hoewel ik het in deze bachelorproef heb over 'het betrekken van ouders', hoort hechting hier onbewust ook bij. Wanneer er een goede samenwerking is tussen de ouders en de school kan het kind zich ook veiliger voelen. Hechting gebeurt bovendien niet enkel tussen ouders en kinderen maar het kind kan zich ook hechten aan zijn of haar begeleiders op school, in feite aan alle zorggevers.

7.1 WAT IS HECHTING?

"Hechting is zoals een plantje: geef het water, warmte en liefde en het zal openbloeien in prachtige glorie. Schenk er geen aandacht aan en het zal verwelken"

Hechting start al in de vroegste babytijd. Ze vinden het fijn als je hun geluidjes nadoet, naar ze lacht, hen liefdevol vastneemt of met ze speelt. Hoewel baby's nog niet praten, communiceren ze toch met ons op hun eigen, unieke manier. Ze zoeken contact, huilen wanneer ze zich ongemakkelijk voelen of hun basisbehoeften vervuld moeten worden en ze willen getroost worden als ze zich ongemakkelijk voelen. Tegenwoordig weten we dat baby's dit niet enkel fijn vinden, maar dat het bovendien ook heel erg goed is voor hun ontwikkeling.

De wetenschap dat er iemand is die je begrijpt en je helpt de ongemakken waar je last van hebt weg te nemen, geeft een rustgevend en veilig gevoel. Dat veilige gevoel is dan weer een voorwaarde om je veilig te gaan hechten aan een specifiek iemand. De eerste drie maanden maakt het baby's nog niet veel uit door wie ze precies verzorgd worden, zolang hun basisbehoeften maar vervuld worden. Na deze drie maanden beginnen baby's een voorkeur te ontwikkelen, voornamelijk voor personen uit hun vaste omgeving. Ze willen het liefst zoveel mogelijk bij deze persoon/personen in de buurt vertoeven. Het hele hechtingsproces duurt gemiddeld een halfjaar.

Hechting is dus een duurzame band tussen een kind en zijn ouder(s) of verzorgers. Deze is voortdurend aanwezig en in beweging. Een kind hecht zich niet aan deze die hem voedt, maar aan deze die hem verzorgt, sociaal contact met hem heeft en hem de nodige dosis aandacht en liefde geeft. Met andere woorden: bij wie hij zich gezien, gehoord en begrepen voelt in zijn behoeften.

7.1.1 Een blik op de geschiedenis

Vanaf het begin van de vorige eeuw tot het eind van de jaren vijftig, had men een heel andere kijk op moederliefde. Men was er van overtuigd dat men het huilen bij baby's moest afleren. Je moest de baby's vooral laten huilen, niet troosten of vermaken en hen hooguit een zoen op het voorhoofd geven. Toegeven aan de wensen van onze kleintjes zou volgens de behavioristen gegarandeerd luie, verwende en zwakke personen creëren. De grondleggen van het behaviorisme, John Watson, beschouwde moederliefde dan ook als een gevaarlijk instrument. Het ging zodanig ver dat hij voorstelde om speciale baby-farms te stichten waarbij de kinderen, ver weg van hun ouders, een harde opvoeding zou krijgen die hen zou moeten omvormen tot krachtige, gedisciplineerde personen. In die tijd beseften ze nog niet hoe belangrijk liefde voor een kind is.

7.1.2 John Bowlby

Bowlby begon zijn levenswerk vanuit een duidelijk trauma: zijn vader overleed toen hij pas vier jaar oud was en zijn moeder liet hem over aan kindermeisjes en internaten. Liefde van zijn ouders heeft hij dus nooit gekend. Zijn moeder was er van overtuigd dat ze haar zoon te veel zou verwennen, daarom zag ze hem maar één uur per dag. Bowlby ervaarde dit als een trauma en wilde hierdoor zelf geen seconde missen van zijn kinderen en hun ontwikkeling, Door heel zijn levensverhaal kwam zijn *hechtingstheorie* tot stand waarin hij duidelijk maakt hoe belangrijk de eerste levensjaren tussen ouder en kind zijn om een goede start te garanderen. Hechting begint al voor de geboorte en gaat het hele leven lang door. Toch wordt de belangrijkste basis, oftewel de fundering, opgebouwd in de eerste drie levensjaren van een kind. Vergelijk het met een huis: hoe sterker de fundering, hoe beter men hier op kan bouwen. Is de basis niet sterk genoeg? Dan zal het huis instorten bij te veel druk.

7.1.3 Experiment met de baby aapjes

In de jaren vijftig werd door de Amerikaanse onderzoeker Harry Harlow aangetoond hoe belangrijk liefdevol contact is voor een baby. Voor het experiment haalde hij een hele groep babyaapjes weg bij hun biologische moeder. In de plaats kregen ze twee nepmoeders: één harde moeder gemaakt uit gaas, waarbij de aapjes melk konden drinken. En één zachte moeder gemaakt uit badstof, deze gaf geen voeding. Wat bleek? De aapjes kozen consequent voor de zachte moeder en brachten hier praktisch al hun tijd door. De harde moeder brachten ze enkel een bezoekje wanneer ze honger hadden. Het experiment werd uitgebreid waarbij de ene helft van de aapjes enkel de zachte moeder kreeg en de andere helft van de aapjes de moeder uit gaas. Wanneer de aapjes bang werden gemaakt kropen de aapjes tegen hun zachte moeder aan en voelden zij zich veilig. De aapjes met de harde moeder daarentegen gooiden zichzelf krijsend en hysterisch op de grond, zogen op hun vingers of begonnen zich heen en weer te wiegen. Dit experiment toont duidelijk aan hoe belangrijk warm en liefdevol contact is voor een baby.

Figuur 10: De aapjes van Harlow (bron: http://whyfiles.org/wp-content/uploads/2011/02/1harlow_monkey.jpg)

7.2 WAAROM HECHTING ZO BELANGRIJK IS

Iedereen heeft behoefte aan menselijk contact. Als de baby zich op een veilige manier heeft weten te hechten dan zal dit een gunstige invloed hebben op de verdere ontwikkeling. De baby ervaart dit als een positieve ervaring en heeft hierdoor heel wat nuttige zaken bijgeleerd. Hij weet bijvoorbeeld bij wie hij terecht kan bij spanningen en verdriet, hij weet dat er mensen zijn die hem altijd zullen helpen. Door een goede hechting weet je dat je negatieve gevoelens kunt reguleren[5]. Deze mogen er zijn en je hoeft deze niet weg te stoppen. Een kind dat zich veilig heeft weten te hechten kan een onderscheid maken tussen verschillende gevoelens. Op deze manier beseft het kind niet alleen beter hoe hij zichzelf voelt, maar het kind zal naar later toe ook empatischer zijn. Met andere woorden, hij zal de gevoelens en emoties van een ander ook beter herkennen en hier op kunnen inspelen. Tot slot de nuttigste les die het kind geleerd heeft: het is de moeite om geholpen te worden en het is de moeite waard om van iemand te houden. In het Engels wordt dit ook wel eens 'lovable' genoemd. Deze zekerheid geeft een persoon zelfvertrouwen en dat mondt dan weer uit in andere positieve zaken! Deze positieve houding zorgt er voor dat we beter met tegenslagen om kunnen gaan en we op een betere manier nieuwe ervaringen kunnen opdoen. Hoe meer van dit soort ervaringen, des te groter de kans dat men geneigd is nieuwe dingen te leren. Ook dit brengt weer tal van positieve gevolgen met zich mee! Onderzoek heeft ook aangetoond dat veilig gehechte kinderen zich beter ontwikkelen. Op sociaal-emotioneel vlak zijn ze veel sterker, ze zijn beter in staat om ruzies op te lossen, ze kunnen makkelijker vrienden maken en zijn in staat om een intieme relatie aan te gaan. Ze weten deze relatie ook vaker staande te houden en zullen zelf ook meer succesvolle ouder worden. Kortom, een veilig gehecht kind heeft een grotere kans om terecht te komen in deze positieve spiraal.

7.2.1 Mogelijke gevolgen bij een onveilige hechting

Sommige ouders zijn niet in staat warm en begripvol op het kind te reageren, hierdoor kan een kind onveilig gehecht raken. Het kind krijgt minder goede sociale feedback waardoor het minder zijn eigen gevoel begrijpt (en dat van anderen) en het nodige basisvertrouwen niet ontwikkelt. Lichamelijk en geestelijk contact heeft een kind broodnodig. Wanneer kinderen het volledig zonder moeten stellen kunnen ze zelfs doodgaan. Sterven ze niet, dan is de kans heel groot dat ze er allerlei psychische stoornissen aan overhouden. Dit is gebleken uit de cijfers die werden bijgehouden van weeskinderen die tijdens de Tweede Wereldoorlog in kindertehuizen moesten wonen waar er veel te weinig verzorgers aanwezig waren. Ook in de jaren tachtig werd pijnlijk duidelijk wat de gevolgen kunnen zijn bij een gebrek aan liefdevolle aandacht. In een Roemeens weeshuis lagen de kinderen vaak meer dan twintig uur achter elkaar in bed en werden ze zelden getroost wanneer ze huilden. Een groot deel van deze kinderen liep hierdoor allerlei ontwikkelingsstoornissen op, zowel motorisch als op taalgebied. Verder hadden ze ook vrijwel allemaal ernstige gedragsproblemen. Net als de aapjes die het enkel moesten stellen met de moeder uit gaas wiegden deze kinderen zichzelf voortdurend heen en weer. Ook sloegen ze hun hoofd tegen de muur of de grond. Spelen wilden ze niet, ze lieten weinig emotie zien, hadden eet- en slaapproblemen en waren vaak extreem bang. Hier is er duidelijk sprake van een onveilige hechting.

Wie geen veilige basis heeft gekregen toen hij klein was, zal er zijn leven lang naar op zoek blijven. Zulke personen kunnen hierdoor bijvoorbeeld 'foute' relaties aangaan of hebben veel wisselende partners. Zodra de eerste verliefdheid voorbij is en ze dat gelukzalige gevoel kwijtraken, haken ze af. Anderen zoeken het dan weer in drank, drugs of eten. Weer anderen gaan extreem hard werken omdat ze nood hebben aan bevestiging en complimenten, ze zijn verslaafd aan het succes. Sommigen bezoeken voortdurend een

[5] Vaardigheid om met emoties om te gaan

dokter, zij veinzen ziektebeelden om op deze manier aandacht te krijgen of klampen zich krampachtig vast aan iemand die hen keer op keer moet 'redden'. Dit kan hun partner zijn, maar ook een sociale dienst of andere hulpinstantie. Dit gedrag zou ook ten grondslag kunnen liggen aan ziekte en depressie. Er zou onder andere een verband zijn tussen een onveilige hechting en allerlei stoornissen zoals extreme agressiviteit, seksuele stoornissen, narcisme en borderline.

Er is gelukkig ook goed nieuws. Kinderen die in eerste instantie onveilig gehecht zijn, kunnen een stuk socialer worden wanneer ze terecht komen in een omgeving die hen wél de nodige aandacht en liefde geeft. Het gedrag ten gevolge van de onveilige hechting blijkt voor een deel te verdwijnen. Deze positieve omgeving kan bijvoorbeeld de klas zijn, als juf/tia is het dus ook zeer belangrijk om kinderen deze liefde en aandacht te geven.

Drie verschillende vormen van onveilige hechting volgens de psychologie: Experiment – Wat als de moeder de ruimte verlaat? (Door Mary Ainsworth)

Vermijdend gehecht	Deze kinderen worden door hun omgeving vaak als zelfstandig gezien en zijn zeer explorerend. Ouders van deze kinderen vermijden lichamelijk contact, reageren afwijzend en raken snel geïrriteerd door huilen of ander weigerachtig gedrag. De strategie van het kind is dat hij geen beroep meer doet op de ouders, uit angst voor de afwijzing die hij zal krijgen. Het kind heeft zijn gehechtheidsgedrag beperkt tot een minimum en reageert vrijwel niet wanneer de ouder de ruimte verlaat of terugkeert.
Ambivalent gehecht	Deze kinderen klampen zich vast aan de ouder en reageren zeer heftig op de afwezigheid van de ouder. Ze vertonen weinig exploratie en kunnen moeilijk alleen spelen. Deze kinderen vertonen tweezijdig ambivalent gedrag. Aan de ene kant klampen ze zich vast aan hun moeder, maar aan de andere kant tonen ze hun woede en teleurstelling over het feit dat hun moeder is weggegaan door ook afwerend te reageren. Ouders van deze kinderen reageren vaak zeer onvoorspelbaar en kunnen zeer tegenstrijdig gedrag vertonen. Ze zijn vaak onbereikbaar op cruciale momenten.
Gedesorganiseerd gehecht	Deze kinderen laten zeer tegenstrijdige gedragingen zien. Zo zullen ze eerst bijvoorbeeld zeer hard huilen om vervolgens in lachen uit te barsten. Ook kunnen ze abnormaal bewegen of plots stilstaan. Dit wordt ook wel het bevriezen of verstarren genoemd. De komst van de ouder kan stress bezorgen bij de kinderen en zij kunnen zeer verward reageren wanneer de ouder toenadering zoekt. Vaak gaat het hier over mishandelde kinderen of ouders met onverwerkte trauma's. Deze kinderen kunnen zeer onvoorspelbaar reageren.

8 ONTMOETINGSTEHUIZEN

Ontmoetingstehuizen zijn plaatsen waar moeder en kind terecht kunnen. Het zijn plekken waar het kind in een veilige omgeving kan exploreren en experimenteren in de nabijheid van een vertrouwde volwassene. Kinderen worden voldoende geprikkeld, maar vertoeven in een omgeving die hen geruststeld. Zowel ouders, grootouders of andere opvoedende personen kunnen hier terecht.

Ouders kunnen hier tijd doorbrengen met hun kind, wat dat precies betekent is voor elke ouder anders. Voor de ene ouder betekent dit tijd maken voor het kind en hen hier intensief mee bezig houden. Samen spelen, dingen leren en plezier maken. Voor andere ouders betekent het eerder 'loslaten'. Het kind vrij laten spelen in een veilige omgeving waar ze makkelijk leeftijdsgenootjes leren kennen. Daarnaast hebben ouders de gelegenheid om andere ouders te leren kennen en te praten over het opvoeden, de school, hun job en vele andere thema's die hen bezig houden. Medewerkers van ontmoetingsplaatsen hebben een zeer belangrijke functie. Zij zorgen voor een warm onthaal en verzorgen de tijd en ruimte

Ikzelf ben vier jaar geleden zo een ontmoetingstehuis gaan bezoeken, namelijk **Baboes** in Brussel. Dit was in het kader van mijn opleiding in de kinderverzorging. Baboes heeft zijn inspiratie gehaald uit het Italiaanse *Spazio Insieme.* Het doel is een plaats creeëren op maat van kinderen, waar ze de stap kunnen zetten van hun thuis naar de grote wereld. Dit alles start onder andere in het kinderdagverblijf.

In Boa Vista was er ook een ontmoetingstehuis, maar dit was niet gericht op de kinderen. Hier hebben ze zich vooral gericht op volwassen personen van over de hele wereld. Iedereen wou dingen bijleren over andere culturen: de manier van leven, de taal, specialiteiten uit dat land, opleiding of werk, interesses, etc. Ikzelf en de andere meisjes zijn eens naar zo een bijeenkomst geweest en dit was zeer leerrijk en fijn. We hebben heel wat interessante en leuke mensen ontmoet, waaronder een man van zestig jaar die in Boa Vista woont. Hij heeft heel zijn leven gewerkt op een schip en kent hierdoor heel wat van de wereld, hij sprak zelfs Nederlands. Ontmoetingsplaatsen zijn dus zeer belangrijk voor jong en oud, het geeft je weer een veel ruimere kijk op alles en het is een fijne manier om mensen te leren kennen.

8.1.1 Diversiteit

Een belangrijk uitganspunt is dat men nood heeft aan plaatsen waar verschillende culturen en identiteiten samen komen. Kinderen moeten van jongs af aan in contact komen met de diversiteit van de samenleving. Daarom streeft men in Baboes, de ontmoetingsplek in Boa Vista en mogelijk ook in andere ontmoetingstehuizen een sociaal-culturele mix na. Iedereen in de buurt is welkom en ze proberen iedereen dan ook te betrekken. Taal is geen probleem, dit kunnen we duidelijk terug zien in het evaluatierapport van Baboes: *"een Japanse en een Franstalige moeder praten samen in het Nederlands over het opgroeien van hun kinderen, met gebarentaal en briefjes praten een Hongaarse en een Vlaamse moeder met elkaar over hun ervaring als alleenstaande moeder of een Pakistaanse en een Vlaamse moeder bespreken de schoolkeuze voor hun kinderen."* (Vandenbroeck & Geens, 2010)

Het punt dat ik hier mee wil maken is: ontmoeten is écht belangrijk. Ouders hebben de behoeften om hun ervaringen te delen.

9 MIJN PROJECT

Alvorens ik mijn project vorm kon geven maakte ik gebruik van theoretische kaders, die mijn project konden funderen. Via allerlei kanalen zocht ik interessante informatie en tips op waardoor ik mijn project werkelijkheid kon laten worden. Mijn visie op ouderbetrokkenheid is dat het voor beide partijen een meerwaarde biedt. Ouderbetrokkenheid begint bij een goede communicatie en zorgt er voor dat zowel de ouders, de leerkrachten als de kinderen er sterker door worden. Je goed voelen bij elkaar, jezelf kunnen zijn, assertiviteit, comfortabel zijn, warmte, openheid en gezelligheid. Al deze zaken maken dat er sprake is van ouderbetrokkenheid. Iedereen is welkom en wordt gerespecteerd.

9.1 HET SCHRIFTJESPROJECT

In België kennen we het allemaal al wel. De heen-en-weer schriftjes die gebruikt worden in tal van kinderdagverblijven, kleuterklassen en andere zorgorganisaties. Door middel van deze schriftjes verloopt de communicatie tussen ouders/gezinnen en de desbetreffende organisatie vaak veel vlotter. De ouders worden meer op de hoogte gehouden van wat hun kind allemaal uitspookt, welke problemen er aanwezig kunnen zijn, maar vooral ook wat er juist heel goed gaat. Ook de ‘dienst’ zelf komt heel wat meer te weten over het kind, waardoor zij er beter rekening mee kunnen houden en er bijgevolg beter op kunnen inspelen.

Ik heb zelf zeer veel stages gedaan in kinderdagverblijven tijdens mijn middelbare opleiding als kinderverzorgster. Ik kan met volle overtuiging zeggen dat deze heen-en-weer schriftjes een absolute meerwaarde boden in het kinderdagverblijf. Als verzorgende wisten wij waar we ons aan konden verwachten qua problemen (bv. kind is ziek: heeft last van een platte stoelgang en koorts, kind huilt de laatste dagen zeer veel enz…) op deze manier is het een stuk makkelijker om te weten dat er iets gaande is en kunnen we dit beter opvolgen. Uiteraard hoeft de communicatie niet enkel te gaan over problemen, ook de leuke dingen kwamen aan bod (bv. kind is naar de zoo geweest, paaseitjes rapen bij oma en opa, enz..). De heen en weer schriftjes waren niet enkel interessant voor ons maar ook de ouders kwamen heel wat meer te weten over hun kind. De eerste stapjes die een kind zet, iets nieuws dat hij/zij heeft bijgeleerd, hoeveel het kind die middag gegeten of gedronken heeft, bijzonderheden qua stoelgang of andere lichamelijke zaken die we opmerkten, activiteiten die we gedaan hebben etc.

Figuur 11: Heen en weer schriftjes

In onze Westerse maatschappij leven we in een hectische, stressvolle en drukke samenleving waardoor zowel de ouders als de kinderverzorgers niet altijd de tijd hebben om uitgebreid te communiceren, deze heen-en-weer schriftjes bieden daar een perfecte oplossing voor.

Aangezien vele ouders hier in Boa Vista niet echt betrokken zijn bij het schoolgebeuren van hun kind, heb ik besloten om hier ook te gaan werken met heen-en-weer schriftjes. Een echte uitdaging natuurlijk. Niet alleen door de onzekerheid of dit wel zal aanslaan bij het gezin, maar ook door de taalbarrière. Ik heb er voor gezorgd dat elk kind één schriftje heeft met hierop zijn of haar naam. Ter inleiding schreef ik een tekstje naar de ouders toe om hen duidelijk te maken wat de bedoeling is.

“Beste ouders en andere familieleden,
Dit is het heen en weer schriftje van uw kind.
Dankzij dit schriftje kunnen jullie de avonturen in de klas volgen.
Uiteraard kunt ook u ons op de hoogte houden van bijzonderheden bij uw kind zodat wij hier beter rekening mee kunnen houden.
Dit schriftje zal elke vrijdag meegaan in de boekentas van uw kind,
het is de bedoeling dat u het schriftje maandag weer meegeeft met uw kind.
We kijken uit naar een prettige samenwerking tussen u en de school.”

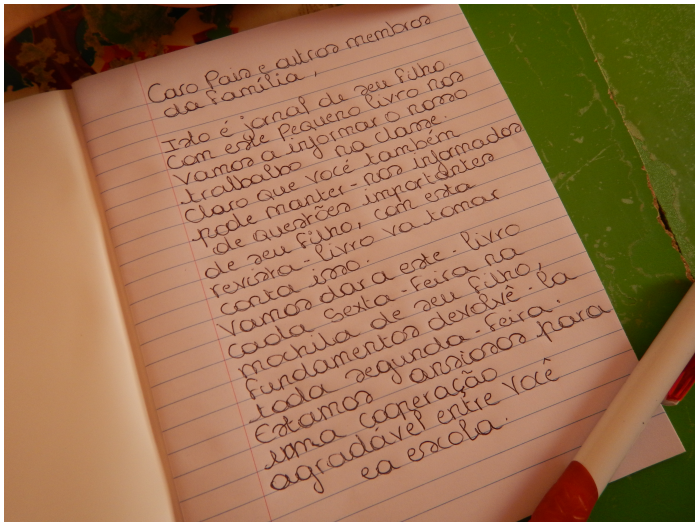

Figuur 12: De inleiding

Heen-en-weer schriftjes zijn zeer persoonlijk en gaan echt over het individu in het bijzonder. In eerste instantie was het ook de bedoeling dat ik de schriftjes afzonderlijk zou invullen, maar dit bleek vrijwel meteen onmogelijk. Er was onvoldoende tijd en ruimte om telkens een persoonlijk tekstje te schrijven in de schriftjes van de kinderen. Ik stond in een klas met zesentwintig kinderen en één vaste tia, mijn hoofddoel in deze stage was nog altijd les en spel geven… niet voortdurend bezig zijn met het invullen van boekjes. Minstens één keer per week schreef ik een tekstje dat toepasselijk was voor de hele klas,

bijzonderheden die we gedaan hadden deze week, leuke feitjes voor de ouders of verjaardagen in de klas. Wanneer er mij echter belangrijke dingen opvielen maakte ik wel de uitzondering om een persoonlijk tekstje te schrijven.

Eén van mijn belangrijkste taken in mijn bachelorproef was het betrekken van het vaste personeel. Betrokkenheid tussen gezin en school is niet iets waar enkel ik verantwoordelijk voor ben, uiteraard is het de bedoeling dat de vaste tia in mijn klas dit ook kon verder zetten. In eerste instantie dacht ik dat dit niet van een leien dakje zou lopen en dat het mij heel wat moeite zou kosten om haar te stimuleren voor mijn project. Niets bleek minder waar! Toen ik mijn project voorstelde aan de directrice Sonia en aan mijn tia werden zij meteen heel enthousiast. Ze erkende het 'probleem' van ouderbetrokkenheid en vonden het een schitterend idee om hier iets rond te doen. Toen ik voor het eerst een tekstje begon te schrijven in één van de schriftjes zette mijn tia zich er spontaan bij en begon ze mij te helpen. Zesentwintig schriftjes schrijven neemt namelijk heel wat tijd in beslag, maar met z'n tweeën gaat dit uiteraard heel wat sneller. Wekelijks schreef ik minstens één tekstje in het Engels en mijn stage mentor (zij spreekt namelijk het beste Engels) vertaalde dit dan naar het Portugees.

Nu komt uiteraard de belangrijkste vraag: **Is mijn project goed verlopen?**
Deze vraag is eerlijk gezegd lastig om te beantwoorden, want wanneer is je project geslaagd? Ik heb de boekjes elke vrijdag meegegeven naar huis. Vele boekjes kreeg ik na verloop van tijd niet meer terug… Ik sprak de ouders wel aan in verband met de schriftjes maar uiteraard kan ik hen ook niet dwingen. Jammer dat sommige ouders er geen interesse in leken te hebben, maar dit had ik vooraf wel verwacht. De oorzaken dat ik van vele ouders geen respons kreeg zullen waarschijnlijk zeer uiteenlopend zijn: misschien hebben ze moeite met schrijven en/of lezen, het is mogelijk dat ze geen tijd hebben voor de boekjes of zulke zaken liever zélf horen van hun kind of de tia's. Er waren echter ook enkele ouders die razend enthousiast waren en vaak een tekstje terugschreven. Ook grote zussen/broers die mooie tekeningen maakten in de schriftjes of oefeningen maakten voor hun kleinere zus/broer. Het feit dat ik deze ouders, grootouders, zussen en broers heb kunnen aanspreken geeft ontzettend veel voldoening… het is voor hén dat ik het deed en zij maken dat dit toch wel tijdrovende project de moeite waard was. Ik heb van ouders zeer lange teksten gekregen in verband met hun kind (zie bijlage). Hier kwam ik meer te weten over problemen bij kinderen, het gedrag, interesses en het feit dat ze ons zo dankbaar zijn. De gezinnen die respons gaven op de boekjes zijn op één hand te tellen maar toch ben ik zeer blij dat ik hen heb kunnen aanspreken. De woorden die zij terugschreven betekenen enorm veel voor mij. Zoveel complimenten, zoveel dankbaarheid, dit gevoel valt niet te beschrijven. In de schriftjes van deze kinderen schreef ik nog veel meer persoonlijke tekstjes: respons op het tekstje van de (groot)ouders, complimentjes voor het kind en dingen die mij opgevallen zijn rondom het kind.
Voor mij is dit project dus meer dan geslaagd!

9.1.1 Conclusie

Ik denk dat ik een zeer mooi project heb kunnen neerzetten en ik ben hier dan ook heel erg trots op. Toch zijn er zeker zaken die ik anders had kunnen aanpakken en die er voor zouden zorgen dat het een nog beter of interessanter project werd. Zoals ik al zei was het in eerste instantie de bedoeling dat ik de schriftjes véél persoonlijker ging maken en er eerder foto-boekjes van zou maken. Dit zou véél leuker zijn voor de ouders aangezien het eerder een visuele voorstelling is. Uiteraard is dit ook een toffere manier voor de ouders die eventueel niet kunnen lezen…. Want ja, zulke ouders zijn er ook! Afdrukken was er echter ontzettend duur en dit zou nog meer tijd hebben gekost, daarom heb ik het toch op een andere manier aangepakt. Toch zet ik hier even enkele tips op een rijtje zodat het schriftjesproject nog beter zou zijn!

- Meer gebruik maken van foto's. Ouders vinden het ontzettend fijn om hun kind op foto te zien, dit is een herinnering die ze ook voor altijd kunnen bijhouden.
- Nog meer persoonlijke tekstjes over élk kind, ook de ouders die niet reageren. Misschien reageren ze niet, maar lezen ze de schriftjes wel!
- Het schriftje dagelijks meegeven naar huis en niet wekelijks. Als er iets belangrijks gebeurt of er een probleem optreedt, dan ziet de ouder dit meteen en niet pas op het einde van de week.
- De vaste tia blijven betrekken. In het begin lukte dit goed, maar naar het einde toe deed ik steeds meer zelf. Ik had de vaste begeleidster nog meer moeten stimuleren om dit project verder te zetten.
- Het zou fijn zijn geweest moest ik een ouderbijeenkomst hebben georganiseerd waarbij ik dit project duidelijk kon uitleggen. Op deze manier zouden ouders meer geprikkeld zijn geweest om deel te nemen aan het project en wat vaker iets te schrijven in de schriftjes. Nu schreef ik enkel een inleiding, vele ouders begrepen misschien niet zo goed wat het doel van de schriftjes was.

Er zijn zeker nog wat werkpunten die mijn project nog beter hadden gemaakt. Toch is alles zeer goed verlopen naar mijn gevoel, dit was een mooie start. Ik heb enkele ouders écht kunnen betrekken en met hen had ik regelmatig contact, dit geeft al zeer veel voldoening!

9.2 EEN BLIK OP HET SCHOOLGEBEUREN

Aangezien ik niet alle ouders kon aanspreken met mijn heen-en-weer schriftjes heb ik hen ook proberen aanspreken door middel van kleine dingen.

1. Ik palmde een volledig witte muur in om kleurplaten van de kinderen op te hangen. Wanneer de kinderen een tekening hadden ingekleurd belandde deze gewoon in de kast. Ik vond het best triest, want zoveel kinderen doen zo hard hun best om een mooi 'kunstwerkje' te maken en daar gebeurde dan niets mee. Daarom besloot ik de "wall of fame" in te voeren. Na drie weken hing de muur VOL met tekeningen, alle kinderen (zelfs de mindere kunstenaars onder hen) kregen een waardig plekje aan de muur. Dit sprak ouders enorm aan. Ze bekeken de tekeningen echt en gingen op zoek naar tekeningen van hun kind.

2. Ik nam zeer vaak foto's van de kinderen tijdens het uitvoeren van activiteiten, spelen, lessen, enz… Deze foto's ben ik terplaatse in het copycentrum gaan afdrukken en ik heb er een collage van gemaakt. Ook deze collages spraken ouders, zussen/broers, grootouders en zélfs de kindjes in mijn klas enorm aan! Ik sprak (groot)ouders ook aan om de foto's van hun kinderen zeker eens te bekijken. Ik denk dat de foto's nog meer aanspraken dan de heen en weer schriftjes. Er werd alleszins meer aandacht aan geschonken.

3. Vele ouders bleven vaak aan de deur staan en vroegen aan één van de tia's of andere kinderen om hun kind te gaan halen. Ikzelf wou écht dat de ouders betrokken waren bij het schoolgebeuren van hun kind, hier draait mijn bachelorproef uiteraard ook om! Ik heb deze ouders dan ook aangesproken om hun kind zélf te gaan halen in de klas, ik maakte hen duidelijk dat dit zeker geen probleem was. Blijkbaar heeft dit toch gewerkt aangezien deze ouders toen elke keer zelf hun kind gingen halen in het klasje. Missie geslaagd!

9.2.1 Conclusie

Studenten of begeleiders in het werkveld die ook zouden werken rond ouderbetrokkenheid: blijf werken aan deze kleine dingen! Het ophangen van de klaarplaten zorgde voor veel aandacht, zowel de kinderen als de ouders vonden het geweldig én de klas werd op een leuke manier aangekleed! Zoals al vermeld bij de heen en weer schriftjes zijn foto's een leuke manier om de ouders te betrekken. Kinderen kijken graag naar zichzelf en naar hun vriendjes, ook ouders vinden het fantastisch om hun kind bezig te zien. Een goede tip zou zijn: neem nog meer foto's, hang nog vaker nieuwe fotocollage's op of geef eventueel wat foto's mee aan de ouders, dit is een zeer leuk aandenken voor hen. Een leuk idee is het gebruik van een polaroid camera waarbij je van elk kind een fotootje kan nemen, de foto komt er onmiddellijk uit wat op zich al een beetje een magisch moment is. Deze foto's kan je aan de muur hangen 'een portret van elk kind', en op het einde van het jaar meegeven aan de ouders. In onze Belgische scholen worden er jaarlijks schoolfoto's gemaakt van de kinderen, zowel van de hele klas, evenals van elk individu. Het lijkt me een fijn idee om dat hier ook toe te passen, ik vind het nog steeds enorm fijn om mijn oude klasfoto's terug te bekijken!

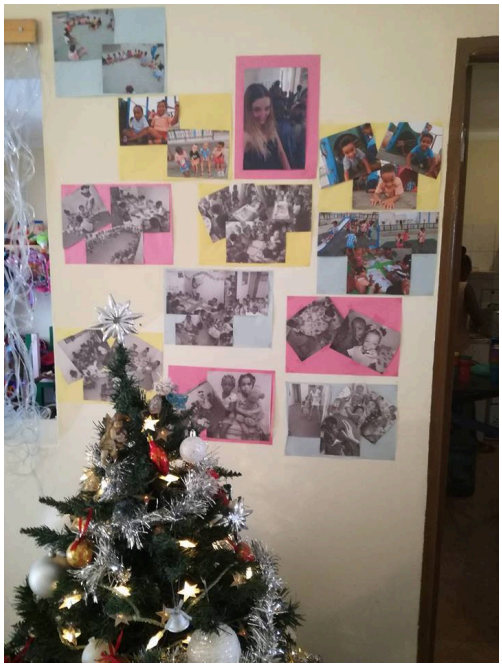

Figuur 13: De fotocollage aan de muur

9.3 HET TOONMOMENT

Het toonmoment was absoluut het meest bijzondere moment op stage.
Wanneer ik er aan terugdenk krijg ik een glimlach op mijn gezicht en voel ik opnieuw dat warme, intense en liefdevolle gevoel in elke vezel van mijn lichaam.

Het toonmoment kondigden wij een kleine twee weken vooraf aan door alle ouders een briefje mee te geven met alle informatie. Dit alles in samenspraak met het vaste personeel. In eerste instantie leken ze niet echt overtuigd door ons idee, enkel Sonia werd meteen laaiend enthousiast, toch kregen wij alle vrijheid om ons project voor te bereiden en uit te voeren. De andere twee studenten deden hun expositie in hun klasje, ik deed dit in mijn klasje bij de vierjarigen, we werkten hiervoor dus niet samen. Ik ga het hier dan ook enkel hebben over mijn persoonlijk toonmoment.

Vrijdag zestien december was het eindelijk zover: het toonmoment en daarbij het hoogtepunt van mijn eindwerk. Die ochtend hing ik alle werkjes op die de kinderen de afgelopen drie maanden hadden gemaakt: hun geschilderde kerstballen, geknipte bloemen op een rietje, schilderwerkjes, stickerwerkjes, kerstplaten, de ‘raar haar’ kunstwerkjes, tekeningen en nog veel meer! In totaal was ik ruim drie uur bezig om al deze werkjes op te hangen, maar het resultaat mocht er dan ook zeker zijn. Ik was enorm trots op mijn kindjes, zij hebben stuk voor stuk mooie werkjes gemaakt met een unieke en persoonlijke toets.

Na de middag zetten de vaste tia en ik alle banken buiten zodat er voldoende ruimte zou zijn voor de ouders, dit vond ik een enorm goed idee van haar. De andere studenten en ikzelf zorgden voor een drankje en hapje zodat de ouders zich zeker op hun gemak zouden voelen. Ik wist vooraf niet goed wat ik moest verwachten: Hoeveel ouders zouden er opdagen? Zou onze show lukken? Zou er überhaupt wel interesse zijn voor ons toonmoment? Ja, stiekem had ik wel een beetje stress!

Op een bepaald moment leken de ouders allemaal binnen te stromen en stond ons klasje in no time vol met mama’s, papa’s, tantes en andere familieleden. De kinderen leken allemaal super enthousiast, maar werden ook allemaal zeer wild, ze wisten namelijk niet goed wat er gaande was, maar beseften wel maar al te goed dat dit ‘een bijzonder moment’ was. Kinderen begonnen rond te lopen in de klas, bulderden het uit van het lachen en leken zich goed in hun vel te voelen. Zoveel mama’s en papa’s bij elkaar!

Ik besloot dan maar meteen te dansen en te zingen met de kinderen nu er zoveel ouders aanwezig waren. In eerste instantie was het de bedoeling dat alle ouders plaats zouden nemen op de stoeltjes, en wij in de ruimte zouden dansen. Uiteindelijk stonden alle ouders recht aan de ene kant van de klas, en dansten wij aan de andere kant van het klasje.

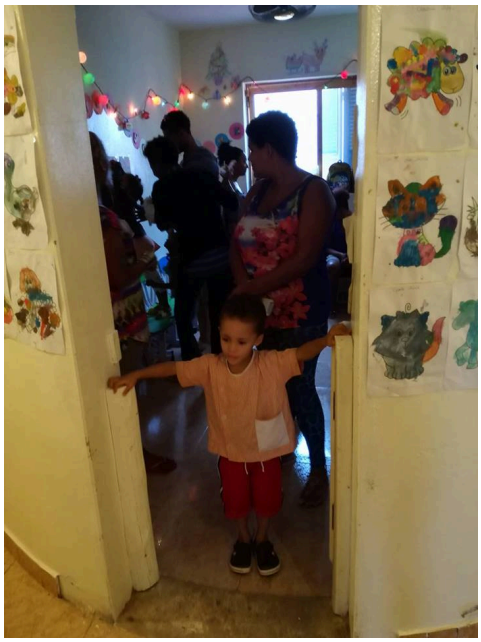

Figuur 14: Ouders in de klas

Het was even chaos aangezien dit ongepland was, de kinderen waren ook even in de war hoewel ik hen vooraf wel verteld had dat we zouden dansen/zingen voor de ouders. Ik begon liedjes te zingen en bijhorende dansjes te doen, ikzelf stond tussen de kinderen. De helft van de kinderen deed enthousiast mee, de andere helft was aan het spelen met elkaar, deed een beetje gek (ik kan dit goed begrijpen. Er is veel volk dus kinderen zoeken aandacht, soms een beetje op een 'foute' manier). Nog andere kinderen zaten gewoon op een stoeltje en zongen stilletjes mee. Ik heb kinderen niet geforceerd want elk kind genoot op zijn/haar eigen manier.

De ouders namen foto's, filmden het hele tafereel, stonden met een glimlach op hun gezicht en applaudisseerden na elk liedje. Hoewel onze 'show' wat chaotisch was en ongepland verliep, vonden de ouders het toch ontzettend amusant. Ze leken er echt van te genieten en vonden het super fijn. Onze show heeft ongeveer 8 liedjes geduurd, kinderen verloren de interesse dus ik besloot het af te ronden.

De meeste ouders bleven na de show toch nog een dik half uur 'hangen' in de klas. Ze bekeken alle werkjes van hun kinderen en namen hier foto's van, kinderen toonden ook enthousiast wat ze allemaal geleerd hadden in Engels. Ze namen mijn hand en trokken mij mee, ik moest hen dan opvragen wat er aan de muren hing. (kleuren, delen van het gezicht, alfabet, …) De ouders leken ontzettend trots en enkelen waren ook zeer verbaasd.

Iedereen leek zo ontzettend gelukkig. Iedereen was enthousiast en er heerste zo een hemelse, fijne sfeer in de klas. Ook ik liep de hele tijd rond met een glimlach tot achter mijn oren. Ik genoot met volle teugen van dit moment. Mijn tia was ook voortdurend aan het praten met de ouders en legde dingen uit aan hen, ze was ook zeer betrokken bij dit gebeuren en leek zich prima te vermaken. De kinderen waren ook super trots op zichzelf dat ze dit alles konden delen met hun ouders en andere familieleden.

Vele ouders namen mij vast, knuffelden mij, zeiden dat hun kinderen zoveel over mij vertellen thuis en zeiden dat ik fantastisch werk had geleverd en hun kinderen veel had bijgeleerd. Eén mama zei al lachend dat haar kind nu alles in het Engels zei en niet meer in het Portugees. De gesprekken met de ouders waren echt fantastisch.

Figuur 15: Enkele ouders in de gang

Op een bepaald moment kwam er een vader binnen in het klaslokaal. Ik had deze man nog nooit in mijn leven gezien, maar meteen kwam hij naar me toe en bood hij met een vriendelijke glimlach zijn hand aan. Met deze man heb ik drie maanden lang enorm veel contact gehad via de heen en weer boekjes, we hadden dus een echte band opgebouwd. Hoewel ik hem nog nooit in levende lijve had ontmoet voelde het gesprek zeer vertrouwd en goed aan. We spraken over zijn land van afkomst, de Engelse lessen en uiteraard: zijn dochter. Het doet mij enorm veel plezier dat deze vader speciaal hiervoor naar het klasje is gekomen.

De helft van de familieleden in de klas had ik nog nooit gezien. Vele kinderen worden opgehaald door de grotere zus, broer, neef, … Het gaf dus een gelukzalig gevoel dat ouders toch eens langskwamen voor deze speciale dag. Zelfs kinderen die deze dag niet naar het klasje waren gekomen, kwamen samen met hun gezin af naar de tentoonstelling. Mijn andere manieren om de ouders te betrekken leken niet altijd aan te slaan, maar dit project was dus toch een groot succes. Maar liefst 23 ouders en andere familieleden van de 26 kinderen waren aanwezig!

De ouders bleven allen vrij lang hangen en dat vond ik fantastisch. Met een beker sap in de ene hand en een kommetje popcorn in de andere, leken ze zich echt op hun gemak te voelen in het klasje. Elke ouder is mij persoonlijk komen bedanken voor wat ik gedaan heb: de lessen die ik gaf en de tentoonstelling die ik georganiseerd had. Velen gaven mij een knuffel en zeiden dat ze het echt fantastisch vonden. Het was vast de eerste keer dat ze zoiets meemaakten op het schooltje, dus ik kan mij voorstellen dat de ouders dit echt geweldig vonden. Ik bedankte hen ook allen voor hun komst. Ik heb mij de hele avond fantastisch gevoeld en ook emotioneel. Het gaf mij zo een intens, oprecht gelukkig gevoel dat ik zoiets heb kunnen realiseren.

9.3.1 Conclusie:

Het toonmoment is uitstekend verlopen maar moest ik dit toch anders hebben kunnen aanpakken zou ik het volgende hebben gedaan:

- Een duidelijk uur afspreken wanneer de show (liedjes zingen en dansen) start. Nu werd er op het moment zelf beslist: er zijn veel ouders, we doen het NU, al waren de kinderen daar niet echt op voorbereid.
- De ouders allemaal laten zitten. De stoeltjes waren klaargezet dus in principe was dit de bedoeling, ook dit verliep anders dan gepland.
- De kinderen beter voorbereiden. Sommige kinderen wisten niet goed wat er gaande was en vielen compleet uit de lucht, Ik heb op vooraf wel gezegd wat er ging gebeuren, mijn tia gaf een hele uitleg. Toch leek dit niet echt voldoende.
- Meer verschillende soorten hapjes en drankjes, dit had het waarschijnlijk nog leuker gemaakt. We hadden enkel popcorn, misschien zijn er enkele ouders die dit niet graag lusten?

10 BESLUIT

In de kleuterschool waar ik mijn stage deed, werd er zeer weinig aandacht geschonken aan ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie. In de lessen op school hebben we geleerd hoe belangrijk het is om ouders te kunnen bereiken en te betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind. Door de theorie die ik heb opgezocht in boeken en het world wide web kwam ik er nog meer achter hoe belangrijk dit wel is. Ik vond het uiterst belangrijk om een goed zicht te krijgen op het leven van deze kinderen en hun volledige context. Dat is de reden dat ik als eerste stap begon met het observeren van de cultuur, de gezinssamenstellingen en de manier waarop de maatschappij omgaat met kinderen. Pas wanneer we hier een goed zicht op hebben kunnen we overgaan tot het betrekken van deze ouders en familieleden bij het schoolgebeuren van hun kinderen. Ook probeerde ik jullie voldoende uitleg te geven over het land en de stageplek zodat jullie zich ook een beeld kunnen vormen over de plek waar ik maar liefst drie maanden heb geleefd.

De lessen op de hogeschool gaven mij heel wat bagage mee met interessante informatie en theoretische kaders die ik kon gaan toepassen in de praktijk. Deze theoretische kaders en belangrijke grondleggers heb ik dan ook proberen introduceren in mijn eindwerk. De kinderen vertoonden regelmatig problematisch gedrag naar andere kinderen toe maar ook naar de vaste tia of naar mij. Op school leerden we dat men problematisch gedrag moet bekijken in de volledige context. Ik vertrek hier vanuit de systeemtheorie, waarbij Ludwig von Bertalanffy de belangrijkste grondlegger is, die aangeeft dat men niet moet kijken naar het individu op zich, maar naar het individu in zijn gehele omgeving. Problemen bij het kind zijn heel vaak niet te wijten aan het feit dat het een problematisch kind is, maar wel dat er problemen zouden zijn binnen het gezin, waardoor dat kind problematisch gedrag gaat vertonen. Veel gedragingen worden verklaard wanneer men kijkt naar de hele context.

Ook de school speelt een belangrijke rol voor de gedragingen van een kind aangezien ze hier heel wat uren spenderen. Het is dan ook uiterst belangrijk om een positieve omgeving aan te bieden waar kinderen zich goed voelen, zichzelf kunnen zijn, regels, normen en waarden aanleren, sociale contacten leggen, dingen bijleren en kunnen exploreren. Kinderen mogen falen, want dit hoort bij het leerproces! Als tia of juf is het dan ook belangrijk dat het kind zich veilig bij je voelt en je een vertrouwenspersoon kan zijn voor dat kind. Het creëren van een positief klimaat ligt voor een groot deel dus zeker bij de school. In mijn geval zat er nog een grote kloof tussen het gezin en de school, dit waren twee aparte werelden die ik meer in elkaar wou laten overlopen. In mijn eindwerk vertelde ik al waarom het positief is om beide omgevingen samen te brengen en wat het belang hiervan is voor het kind. Ik hoop dan ook dat ik jullie allen heb kunnen overtuigen wat het belang van ouderbetrokkenheid is en hoe men dit precies kan gaan doen.

Door de theorie die ik heb opgezocht en toch heel wat ervaring met stages in de middelbare school, wist ik al heel wat over ouderbetrokkenheid. In de praktijk –en dan zeker in een ander land, een andere cultuur en een andere taal- verloopt dit toch niet altijd even makkelijker. De eerste week op mijn stageplaats heb ik dan ook eerder wat afgewacht en vooral geobserveerd. Ik bekeek wat de mogelijkheden waren binnen mijn klasje en hoe ik dit het best kon aanpakken. In eerste instantie wou ik van mijn heen en weer schriftje een boekje maken met zeer veel foto's, dit bleek meteen al onmogelijk te zijn. Er waren niet veel copycenters in Boa Vista en deze die er waren bleken bovendien nog eens heel duur te zijn. Ik besloot daar dan ook enkel te gaan afdrukken wanneer het echt noodzakelijk was. Mijn idee met de fotoboekjes schoof ik dan ook vrijwel meteen aan de kant. Ik besloot er dan maar een heen-en-weer schriftje van te maken zoals wij dit kennen in België, maar ook dit bleek meteen onhaalbaar te zijn. Dit zou te veel tijd in beslag nemen en aangezien ik er vaak alleen voor stond in mijn klasje had ik deze tijd niet.

Ik moest bovendien elk tekstje dat ik in het Engels schreef vertalen naar het Portugees, aangezien ik de taal onvoldoende onder de knie had. Eenmaal per week schreef ik daarom een overzichtje over de hele week: welke dingen hebben we gedaan, zijn er speciale zaken die de ouders moeten weten, een verjaardag etc. Wanneer er echter iets belangrijks was met een individu of ik een probleem opmerkte, schreef ik dit uiteraard wel in het schriftje. Eén van de ouders sprak wel goed Engels dus met hen communiceerde ik wel veel vaker door middel van de schriftjes. Het schriftjesproject is niet helemaal verlopen zoals ik had gehoopt. Het had nog heel wat kwaliteitsvoller geweest wanneer ik deze individueler had kunnen aanpakken, ik had dit dan ook zeker en vast gedaan indien ik hiertoe de kans had gekregen. Er waren ook heel wat ouders die geen respons gaven op mijn schriftjes. Ik heb echter enkele ouders wél kunnen aanspreken met mijn heen-en-weer schriftjes en dat gaf ontzettend veel voldoening. Het zijn die ouders die hebben gemaakt dat mijn schriftjesproject waar ik toch heel veel tijd heb ingestoken, meer dan de moeite waard was om in te investeren.

Aangezien het nogal moeilijk was om met foto's te gaan werken in mijn schriftjes besloot ik dan maar enkele fotocollages te maken. Ik wou namelijk echt iets doen met foto's aangezien dit een leuke manier is om de ouders te betrekken. De eerste weken heb ik dan ook ontzettend veel foto's genomen van de kinderen, ik zorgde er voor dat elk kind wel eens voor mijn lens passeerde. Deze foto's maakte ik tijdens de lessen, activiteiten die we deden, uitstapjes naar de speeltuin, vrij spel op de speelplaats, etc. Het was een fijne manier om de ouders echt te kunnen tonen wat we doen gedurende de hele dag. In tegenstelling tot mijn schriftjesproject was dit een groot succes: alle ouders bleven namelijk wel eens stilstaan om de foto's te bekijken. Ouders namen hun kind op en vroegen meer uitleg bij bepaalde foto's, ook de kinderen keken voortdurend naar de foto's en toonden hun vriendjes en vriendinnetjes aan. In deze collages heb ikzelf niet zo heel veel tijd in gestopt en dit bleek achteraf zo een groot succes te zijn. Dit toont maar weer eens aan dat je geen grote en spectaculaire dingen moet doen om het gezin te gaan betrekken bij het schoolgebeuren van hun kind.

De tekeningenmuur kwam tot stand door het feit dat de kinderen elke dag een kleurplaat moesten inkleuren. Deze kleurplaten belandden allemaal op een stapel in de kast, dat vond ik zonde. Mijn klasje was vrij leeg toen ik net aankwam op stage dus ik wou het dan ook wat leuker aankleden. Een gezellige klas zorgt ook voor een aangenamere sfeer. Ik zorgde er voor dat er van ieder kind minstens één tekening op hing. Kinderen kregen veel meer voldoening van hun werk aangezien hun kunstwerkje in de klas mocht hangen, dat is speciaal! Ook de tekeningenmuur kreeg heel wat aandacht van ouders en bovendien zag de klas er heel wat gezelliger uit!

Tot slot de tentoonstelling voor de ouders, le moment suprême! Nog voor ik op stage vertrok wist ik dat ik een toonmoment wou gaan organiseren voor de ouders. De andere stagiairs besloten ook mee te doen met hun klasje omdat zij uiteraard hun werkjes ook wilden tonen aan de ouders. Samen met de andere stagiairs bekeken we wanneer we dit toonmoment het best zouden gaan uitvoeren, we wouden dit sowiso in de laatste twee weken uitvoeren aangezien dit ook ons 'afscheid' zou worden. We moesten echter met heel wat zaken rekening houden: hun tia was gedurende die periode enkele dagen op vakantie, er was een groot kerstfeest gepland met alle kinderen, etc. We vonden al gauw een datum die perfect bleek te zijn, we bespraken uiteraard ook met de tia's binnen het schooltje of deze datum oké was. Zodra we bevestiging kregen maakten we de uitnodigingen. We hingen één uitnodiging op aan de deur en elk kind kreeg ook een uitnodiging mee in de boekentas. Ouders wisten ruim twee weken voorafdat we een toonmoment zouden gaan geven, dit bleek ruim op tijd te zijn. In de week van het toonmoment bespraken de andere stagiaires en ikzelf wat we aan de ouders zouden aanbieden. We besloten een grote hoeveelheid popcorn te maken en ongeveer vijftien liter

sap. Deze zaken zijn we last minute gaan halen wat misschien toch een beetje stress met zich mee bracht

We mochten vooraf niets op hangen van onze mentor dus hebben wij dit de dag zelf allemaal gedaan. In de voormiddag hebben wij alle kunstwerkjes van de kinderen opgehangen, hier zijn we dan ook letterlijk uren mee bezig geweest. Tegen de middag hing alles omhoog en stonden alle stoelen en tafels al aan de kant. De kinderen deden hun middagdutje en wij gingen in pauze. Na onze pauze hadden we nog een uurtje de tijd alvorens de familieleden zouden toestromen, hoeveel mensen er precies zouden komen wisten we niet. Ik heb mijn klasje vooraf verteld wat er zou gebeuren en wat er van hen verwacht werd. Toen de ouders eenmaal toestroomden brak er echter was chaos uit. De kinderen hadden dit nog nooit meegemaakt en ze waren dan ook zeer enthousiast en nogal wild. Ondanks deze grote chaos en de kinderen die van her naar der liepen hebben we toch enkele leuke liedjes gezongen en gedanst, de ouders leken het geweldig te vinden. Er kwam meer volk opdagen dan ik had verwacht en dat maakte mij toch wat emotioneel, zoveel familieleden die ik gedurende deze drie maanden nog nooit had gezien! Ik kreeg zoveel complimenten en mooie reacties van de familieleden dus ik kan met 200% zekerheid zeggen dat ik een prachtig eindproduct heb kunnen neerzetten en dat ik geslaagd ben in mijn opzet om de familieleden te betrekken bij het schoolgebeuren van hun kinderen.

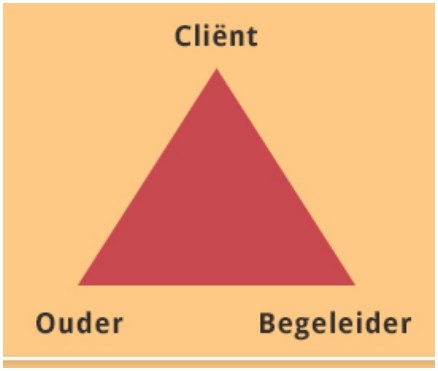

Figuur 16: De Dynamische driehoek van Egberts
(bron: http://www.goedgehecht.nl/UserFiles/driehoek.jpg)

Drie maanden stage lopen in het buitenland heeft mij heel wat ervaring bijgebracht. Het liep niet altijd van een leien dakje. In mijn hoofd had ik soms ‘fantastische’ ideeën die uiteindelijk toch anders en misschien minder ‘fantastisch’ werden uitgewerkt. Toch ben ik ontzettend trots op wat ik heb kunnen realiseren op amper drie maanden tijd. Als ik kijk naar de beginsituatie en het moment waarop er zoveel familieleden samen aanwezig waren in mijn klasje, besef ik dat ik toch ver ben gekomen. Ik sluit deze bachelorproef dan ook af met een zeer tevreden gevoel. Het waren zeer mooie momenten waarop ik met een glimlach kan terugblikken. Of ze nu meer aandacht gaan geven aan ouderbetrokkenheid weet ik niet, uiteraard hoop ik dit wel, maar vanaf nu zal ik dit ook moeten loslaten. Ik weet alvast dat ze ontzettend veel mogelijkheden hebben en dat zij dit zeker kunnen. Ook voor mezelf zie ik dit als een uitdaging naar de toekomst toe. Indien ik later in het werkveld zou staan met kinderen, zou ik ook zeker willen werken rond ouderparticipatie. De dynamische driehoek van Egberts is compleet. De school, ouders en kinderen staan met elkaar in verbinding en dit was dan ook mijn ultieme doel.

11 BIBLIOGRAFIE

COB. (sd). *Ouderbetrokkenheid als basis.* Opgeroepen op 03 03, 2017, van Ouderbetrokkenheid: http://www.ouderbetrokkenheid.be/sites/default/files/pdf/Participatiehuis%20en%20Ouderbetrokkenheid%20als%20basis.pdf

D Prins, D. W. (2013, 03). *Ouderbetrokkenheid in het onderwijs.* Opgeroepen op 02 21, 2017, van NJI: http://www.nji.nl/nl10/Download-NJi/Ouderbetrokkenheid-in-het-onderwijs.pdf

Eerkens, M. (2012). De langetermijneffecten van een onveilige hechting. In M. Eerkens, *Wat doen we met de baby?* (pp. 30 - 31). Nederland: Bertram + de Leeuw uitgevers.

Eerkens, M. (2012). Waarom hechting zo belangrijk is. In M. Eerkens, *Wat doen we met de baby?* (pp. 16 - 23). Nederland: Bertram + de Leeuw Uitgevers.

Gieles, J. (2008, 04 18). *Verlangen naar erkenning.* Opgeroepen op 02 21, 2017, van Psychologiemagazine: https://www.psychologiemagazine.nl/artikel/verlangen-naar-erkenning/

Ginkel, G. V. (sd). *Verbindend communiceren*. Opgeroepen op 01 08, 2017, van CVCN: http://www.cvcn.nl/verbindend-communiceren/

Heyndrickx, P. (2016). Het geven van erkenning. In P. Heyndrickx, *Contextuele counseling in de praktijk* (p. 46). Antwerpen - Apeldoorn: Garant.

J. Lemal, A. T. Allochtone leerlingen en secundair onderwijs: sociale cohesie en gelijke kansen. *Voordracht op Vliebergh-Senciecentrum KU Leuvel op 15 november 2006.*

Kaapverdië Vakantie. (sd). *Boa Vista - Bezienswaardigheden Boa Vista*. Opgehaald van http://Kaapverdievakantie.net: http://www.kaapverdievakantie.net/boavista/

Klasse. (2010). Gezinsvormen. *Klasse* (205), 57 - 73.

Kreeft, P. V. (2010). *Opvoedingsondersteuning en empowerment*. Opgeroepen op 01 08, 2017, van De Sleutel: http://www.desleutel.be/overdesleutel/nieuws/nieuwsarchief/item/1865-opvoedingsondersteuning-en-empowerment

L Coppens, C. V. (2015, 10 28). Participatie: School in de buurt. *Bespreking denkoefening ouderparticipatie* .

L Coppens, C. V. (2015, 10 28). Participatie: School in de buurt. *Vijf participatieniveaus* .

Notitie lessen Gezins en context.

NOvELLe. (sd). *Visie op ouderbetrokkenheid*. Opgeroepen op 01 04, 2017, van iouder: http://iouder.weebly.com/visie-op-ouderbetrokkenheid.html

Ouderbetrokkenheid.be. (sd). Ouderbetrokkenheid als basis. België.

Samaey S., V. N. *Eindrapport: Ontwikkeling van een instrument betrokkenheid van ouders bij het onderwijs'. Onuitgegeven onderzoeksrapport.* Universiteit Gent, faculteit Psychologie en Pedagogische wetenschappen, vakgroep sociale agogiek.

Schoofs, M. (2011). Erkenning geven. In M. Schoofs, *Kind en gezin* (p. 19). Clavis.

Spuctrum. (sd). Ouderbetrokkenheid thuis: sleutel voor schoolsucces.

Verhees, M. (1, 04 2012). *#579 Samen*. Opgeroepen op 03 2017, 7, van Voor positiviteit: http://www.voorpositiviteit.nl/579-samen/

Vos, J. D. (2016). Wat is hechting? In J. D. Vos, *Alles kids* (pp. 23-24). Den Haag, Nederland: Mens!

VTM Nieuws. (07, 03 2017). *Helft Belgen single tegen 2060*. Opgeroepen op 03 2017, 07, van VTM nieuws: http://nieuws.vtm.be/binnenland/helft-belgen-single-tegen-2060

VZW Wigman. (2010). Een positief en veilig klimaat. In V. Wigman, *Kinderopvang en ontmoeting* (p. 7). Hasselt - Amsterdam - New York: Clavis.

VZW Wigman. (2010). Woord vooraf. In V. W. medewerkers, *Kinderopvang en ontmoeting* (p. 3). Hasselt - Amsterdam - New York: Clavis.

Wikipedia. (sd). *Boa Vista (Kaapverdië)*. Opgehaald van Wikipedia: http://nl.wikipedia.org/wiki/boa_vista(kaapverdië)

Wikipedia. (2016, 06 16). *Hechtingstypen van kinderen*. Opgeroepen op 01 05, 2017, van Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Hechtingstypen_van_kinderen

Wikipedia. (2016, 12 20). *Kaapverdië*. Opgeroepen op 01 18, 2017, van Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Kaapverdië#Cultuur

12 BIJLAGEN